Žan Baptist Poklen Molijer

Tvrdica

Komedija u pet činova

Prevod: Branislav Miljković

L i c a:
HARPAGON, otac Kleantov i Elizin, zaljubljen u Marijanu
KLEANT, sin Harpagonov, zaljubljen u Marijanu
ELIZA, ćerka Harpagonova, zaljubljena u Valera
VALER, sin Anselmov, zaljubljen u Elizu
MARIJANA, zaljubljena u Kleanta
ANSELM, otac Valerov i Marijanin
FROSINA, spletkašica
GAZDA SIMON, posrednik
ŽAK, kuvar i kočijaš Harpagonov
LA FLEŠ, sluga Kleantov
KLODA, služavka Harpagonova
BRENDAVOAN, lakej Harpagonov
LA MERLIŠ, lakej Harpagonov
Komesar i njegov pisar

Dešava se u Parizu.

ČIN I

Prizor I

VALER, ELIZA
VALER: Šta to znači, ljupka Eliza, da postajete tužni posle tako ljubazvih uveravanja u svoju vernost? Vidim vas avaj! da uzdišete, dok sam ja prepun sreće! Da li, recite mi, žalite po ste me učinili srećnim, i da li se kajete zbog te obaveze na koju vas je možda nagnala moja žarka ljubav?
ELIZA: Ne, Valere, ne mogu da se kajem zbog svega što činim za vas. Osećam da me na to goni isuviše slatka sila, i čak nemam snage da poželim da ne bude tako. Ali pravo da vam kažem, brinem se kako će se to svršiti; i jako se bojim da vas ne volim više nego što bi trebalo.
VALER: Pa čega imate da se bojite, Eliza, za sve dobro što ste mi učinili?
ELIZA: O! stotine stvari ujedno: očevog gneva, prekora porodice, otovaranja sveta; ali više od svega, Valere, bojim se promene u vašem srcu i one zločinačke hladnoće kojom vaš pol odgovara često na isuviše žarke dokaze nevine ljubavi.
VALER: Ah! ne činite mi nepravdu da o meni sudite prema drugima. Sumnjajte, Eliza, u sve što se tiče mene, samo ne u to da ću se ogrešiti o svoju dužnost prema vama: ja vas zato isuviše volim, i ljubav moja prema vama trajaće do

kraja moga života.
ELIZA: Ah! Valere, svaki to isto govori. Svi muškarci su na rečžma slični; i samo delima pokazuju da su različiti.
VALER: Pošto samo dela otkrivaju kakvi smo mi, pričekajte bar da po njima sudite o mom srcu, a u svom mučnom naslućivanju ne tražite u meni neke krivice. Ne mučite me, molim vas, uvredljivim sumnjičenjem, i dajte mi vremena da vas, hiljadama dokaza, uverim u iskrenost svoje ljubavi.
ELIZA: Ah! kako lako dopuštamo da nas ubede oni koje volimo! Da, Valere, ja smatram da vaše srce nije kadro da me prevari. Verujem da me volite pravom ljubavlju i da ćete mi biti verni; ja više neću nimalo da sumnjam i ostaću tužna samo zbog straha od sveta i njegovih potvora.
VALER: Ali zašto ta bojazan?
ELIZA: Ničeg se ne bih bojala kad bi vas ceo svet gledao očima kojima vas ja gledam, i u vama nalazim opravdanja za sve što za vas činim. Moje srce, kao zaštitu, ima svu vašu vrlinu, koju još povećava zahvalnost što vam pred bogom dugujem. Stalvo zamišljam onu strašnu opasnost kada smo se prvi tgut videli; onu divnu plemenitost s kojom ste izložili opasnosti svoj život da biste me spasli iz gneva talasa; onu brigu punu nežnosti koju mi ukazaste kad ste me izvadili iz vode, i neprekidnu usrdnost te žarke ljubavi koju ni vreme ni teškoće nisu obeshrabrile, i zbog koje, zanemarivši i roditelje i domovinu, ostajete u ovom našem mestu, tu zbog mene skrivate svoj društveni položaj i pored sveg svog bogatstva služite kod mog oca samo da biste me viđali. Sve to besumnje na mene toliko mnogo utiče; i to je dovoljno da me u mojim očima opravda za obaveze koje sam primila; ali to možda nije dovoljno da me opravda kod drugih, i nisam sigurna da će ljudi moći razumeti moja osećaša.
VALER: Od svega što ste rekli, ja jedino svojom ljubavlju hoću nešto da zaslužim kod vas; a što se tiče vašeg straha, baš se vaš otac isuviše stara da vas opravda pred celim svetom; a prekomerni njegov tvrdičluk i strogo njegovo postupanje prema rođenoj deci mogli bi odobriti i još čudnije stvari. Oprostite mi, ljupka Eliza, što o tom ovako govorim pred vama. Vi znate da se o tome ne može reći ništa dobro. Ali najzad, ako, kao što se nadam, uzmognem da nađem svoje roditelje, nećemo imati mnogo muke da ga pridobijemo. Nestrpljivo očekujem vesti o njima, i ako ih uskoro ne dobijem, ići ću sam da ih potražim.
ELIZA: Ah! Valere, ne idite odavde, molim vas; i mislite samo na to da se što više svidite mome ocu.
VALER: Vi vidite kako se ja snalazim, i kako sam morao da upotrebim lukava ulagivanja da bih se uvukao u službu kod njega; kako sam pravio prijatno lice i pretvarao se da ga volim da bih mu se svideo, i kakve sve uloge igram pred njim svakoga dana da bih zadobio njegovu ljubav. U tome divno napredujem; i uviđam da nema boljeg načina da se ljudi pridobiju, nego' kititi se onim što se njima sviđa, odobravati njihova načela, laskati njihovim manama i oduševljavati se onim što čine. Ne treba se plašiti da ćemo preterati u ljubaznostima, ma kako da ih očigledno varamo, i najlukavije lako prevarimo laskanjem; primaju oni i drskosti i ludosti samo kad se začine pohvalom. Iskrenost prilično trpi u ovom mom zanatu; ali kad su nam potrebni ljudi, valja

im se prilagoditi; i pošto se na drugi način ne mogu pridobiti, onda ne greše oni koji laskaju, već oni koji hoće da im se laska.
ELIZA: Ali zašto se ne potrudite da zadobijete i podršku moga brata, ako bi nekim slučajem služavci palo na um da izda našu tajnu?
VALER: Nemogućno je ugodigi i jednom i drugom; očeva narav i sinovljeva narav tako se ne slažu, da je teško steći poverenje obojice zajedno. Ali vi, sa svoje strane, utičite na svoga brata, poslužite se prijateljstvom koje vas vezuje da ga zadobijete za našu stvar. Eto dolazi; ja idem. Iskoristite priliku da razgovarate sa njim, i poverite mu našu stvar samo onoliko koliko smatrate da je zgodno.
ELIZA: Ne znam da li ću imati snage da mu poverim ovu tajnu.

Prizor II
KLEANT, ELIZA
KLEANT: Srećan sam, sestro, što sam vas našao samu; i gorim od želje da vam govorim, da vam poverim jednu tajnu.
ELIZA: Opremna sam da vas slušam, brate. Šta imate da mi kažete?
KLEANT: Mnogo stvari, sestro, skrivenih u jednoj reči: volim.
ELIZA: Volite?
KLEANT: Da, ja volim. Ali pre no što bih krenuo dalje, ja znam dobro da zavisim od oca, da sam, kao njegov sin, potčinjen njegovoj volji; da ne treba da pravimo obaveze bez pristanka roditelja; da ih je bog načinio gospodarima naših želja i da nam je propisano da odlučujemo samo pod njihovim rukovodstvom; da zato što ne mogu da se zanesu nikakvom ludom strašću oni ne mogu tako lako kao mi da se prevare, i motu mnogo bolje da vide šta nam priliči; da pre treba poveriti sz iskustvu njihove mudrosti nego li zaslepljenosti naše strasti; i da nas zanos mladosti najčešće vuče u provaliju. Ja vam, sestro, sve to kažem zato da se ne biste vi mučili da mi to kažete; jer, najzad, moja ljubav neće ništa da čuje, i ja vas molim da mi ne pravite nikakve prigovore.
ELIZA: Da li ste se, brate, verili sa tom koju volite?
KLEANT: Ne, ali sam se na to odlučio; i još jednom vas preklinjem da ne iznosite razloge kojima biste me od tota odvratili.
ELIZA: Zar sam ja, brate, neko tako nastrano biće?
KLEANT: Ne, sestro; ali vi ne volite: vi ne poznajete slatko nasilje koje nežna ljubav stvara u našem srcu; strepim od vaše mudrosti.
ELIZA: Avaj, brate, ne govorimo o mojoj mudrosti. Nema toga u svetu koji se nije makar jedanput u životu o nju ogrešio; i ako vam ja svoje srce otvorim, možda ću u vašim očima biti manje mudra od vas.
KLEANT: Ah, kada bi bog dao da i vaša duša, kao moja...
ELIZA: Najpre da svršimo vašu stvar, i recite mi koja je ta što je volite.
KLEANT: Jedna mlada osoba koja se otskora doselila u naš kraj i koja kao da je stvorena da ulije ljubav svakom ko je vidi. Priroda, sestro, nije sazdala ništa divnije; i padoh u zanos od trenutka kad sam je video. Zove se Marijana, i živi pod nadzorom dobre, stare majke, koja je skoro uvek bolesna, i prema kojoj ova ljupka devojka gaji osećanja kakva se ne daju ni zamisliti. Dvori je, žali, i teši sa nežnošću koja bi vam dušu ganula. Sve što ona radi, radi na najljupkiji

na svetu način, iz svakog njenog postupka zrače hiljade draži: blagost puna čari, umiljata dobrota, čestitost dostojna obožavanja... Ah! sestro, želeo bih da ste je videli.
ELR13A: Vidim ja nju dosta, dragi brate, iz toga što ste mi o njoj kazali; dovoljno je što vi nju volite, pa da shvatim kakva je.
KLEANT: Doznao sam krišom da ne žive lako, i da pored sve skromnosti jedva izlaze na kraj s onim što imaju. Zamislite, sestro, kakva bi to radost bila pomoći voljenom biću; obazrivo dodati neku malu potporu skromnim potrebama jedne čestite porodice; i pojmite kako mi je žao što osećam da, zbog očeva tvrdičluka, ja ne mogu da iskusim tu radost, ni da toj lepotici dam ikakav dokaz o svojoj ljubavi.
ELIZA: Da, brate, pojmim kako mora da vam je teško.
KLEANT: Ah, sestro, teže no što se može verovati. Jer, najzad ima li čega svirepijeg od te stroge štednje na koju smo prisiljeni, od te oskudice u kojoj životarimo? I čemu nam to bogatstvo ako ga dobijemo kad više ne budemo bili mladi da u njemu uživamo, i kad danas i za samo održanje treba da se zadužujem na sve etrane, i s vama zajedno moram svakog dana da tražim potpore kod trgovaca samo da bismo se mogli pristojno odevati? Naposletku, hteo bih s vama da govorim ne biste li mi pomogli da ispitamo mog oca šta on misli o mojim osećanjima; pa ako vidim da je protivan, odlučio sam da idem nekud, sa tom ljupkom osobom, da se predamo sudbini kakvu nam Višnji bude dodelio. Na sve strane ću tražiti novaca da izvršim tu nameru; i ako je, sestro, vaša stvar slična mojoj, i ako se naš otac usprotivi našim željama, mi ćemo ga oboje napustiti i oslobodićemo se te tiranije u kojoj nas tako dugo drži njegovo nepodnošljivo' tvrdičenje.
ELIZA: Zaista nam on svakog dana sve više daje povoda da oplakujemo majčinu smrt, i da...
KLEANT: Čujem mu glas. Sklonimo se malo da dovršimo našu ispovest; pa ćemo zatim udružiti naše snage da bismo udarili na njegovu okorelu narav.

Prizor III
HARPAGON, LA FLEŠ
HARPAGON: Napolje odavde smesta i bez reči. Tornjaj mi se ispred očiju, huljo, varalice, lupežu!
LA FLEŠ (Za sebe) Ništa gore nisam video od ovog prokletog starca, i mislim, božemeprosti, da je sam đavo u njemu.
HARPAGON: Nešto gunđaš?
LA FLEŠ: Zašto me terate?
HARPAGON: Zar tebi, obešenjače, da se pravdam; odlazi što pre, dok te nisam smoždio.
LA FLEŠ: Šta sam vam učinio?
HARPAGON: Učinio si mi to da ja hoću da ti odeš.
LA FLEŠ: Moj gospodaru, vaš sin, naredio mi je da ga čekam.
HARPAGON: Odlazi da ga čekaš na ulici, i nemoj u mojoj kući da se ukipiš kao kolac, da bi svuda nos zabadao, i svuda nešto ćario. Neću neprestano da imam špijuna u svojim poslovima, neću izdajnika, čije mi proklete oči ne daju mira,

proždiru sve što imam, i merkaju na sve strane ima li nešto da se ukrade.
LA FLEŠ: Ko će, dođavola, vas da pokrade? Zar ste vi čovek koji se može pokrasti, kad svaku stvar zaključavate i stražarite dan i noć?
HARPAGON: Zatvaraću sve što mi se svidi, i stražariću po svojoj volji. Zar to nisu uhode koji motre šta se radi? (Polako za sebe) Bojim se da nije nešto posumnjao o mome novcu (Glasno) More, da nećeš ti da rastrubiš kako ja imam skrivena novca?
LA FLEŠ: Vi imate skrivena novca?
HARPAGON: Ne, ugursuze, ne velim ja to! (Za sebe) Pobesneću. (Glasno) pitam da li bi ti iz pakosti rastrubio kako ja imam novaca?
LA FLEŠ: E, šta se to nas tiče imate li vi ili nemate novaca, kad je to za nas sve jedno isto.
HARPAGON: Ti još mudruješ! Daću ti ja preko ušiju za tvoje mudrovanje. (Diže ruku da ga ošamari) Još jednom, odlazi.
LA FLEŠ: Pa lepo, idem.
HARPAGON: Stoj. Da mi nisi nešto odneo?
LA FLEŠ: Šta bih vam odneo?
HARPAGON: Hajd' ovamo da vidim. Pokaži ruke.
LA FLEŠ: Evo ih.
HARPAGON: Druge.
LA FLEŠ: Druge?
HARPAGON: Jest.
LA FLEŠ: Evo ih.
HARPAGON: (Pokazuje džepove na La Flešovim čakširama) Nisi li tu šta strpao?

LA FLEŠ: Tražite sami.
HARPAGON: (Pipa mu dole čakšire) Ove velike čakšire dušu su dale da se sakriju pokradene stvari; i bilo bi mi milo da nekog zbog toga obese.
LA FLEŠ (Za sebe) Ah, ala ovakav jedan čovek zaslužuje da mu se desi to čega se boji! i kako bih ga sa zadovolstvom pokrao.
HARPAGON: Ehe!
LA FLEŠ: Šta?
HARPAGON: Šta ti to pričaš o krađi?
LA FLEŠ: Kažem da svuda dobro preturate da vidite jesam li vas pokrao.
HARPAGON: To i hoću. (Pretura po La Flešovim džepovima)
LA FLEŠ (Za sebe) Dabogda kuga pomorila tvrdičluk i tvrdice!
HARPAGON: Kako? Šta kažeš?
LA FLEŠ: Šta kažem?
HARPAGON: Jest: šta to kažeš o tvrdičluku i tvrdicama?
LA FLEŠ: Kažem da kuga pomori tvrdičluk i tvrdice.
HARPAGON: O kome ti to govoriš?
LA FLEŠ: O tvrdicama.
HARPAGON: A koji su to, te tvrdice?
LA FLEŠ: Gagrice i džimrije.
HARPAGON: Ali na koga ti to misliš?
LA FLEŠ: A šta je vas za to briga.

HARPAGON: Briga me zato što treba da me je briga.
LA FLEŠ: Je l' vi mislite da ja to o vama govorim?
HARPAGON: Mislim što mislim, ali ja hoću da mi ti kažeš kome govoriš kad to kažeš.
LA FLEŠ: Kažem... kažem svojoj kapi.
HARPAGON: A ja bih mogao da zviznem po tvojoj glavi.
LA FLEŠ: Je l' mi branite da proklinjem tvrdice?
HARPAGON: Ne; ali ću ti zabraniti da brbljaš koješta i da budeš bezobrazan. Umukni.
LA FLEŠ: Ja ne imenujem nikoga.
HARPAGON: Izdevetaću te, ako progovoriš.
LA FLEŠ: Kog svrbi nek se češe.
HARPAGON: Hoćeš li umuknuti?
LA FLEŠ: Hoću, kad moram.
HARPAGON: Aha!
LA FLEŠ: (pokazujući džep na svom kaputu) Gledajte, evo još jedan džep: jeste li zadovoljni?
HARPAGON: De, de, vrati mi, da te ne pretresem.
LA FLEŠ: Šta?
HARPAGON: To što si uzeo.
LA FLEŠ: Ja vam nisam ništa uzeo.
HARPAGON: Sigurno?
LA FLEŠ: Sigurno.
HARPAGON: Zbogom; vuci se dođavola!
LA FLEŠ: (Za sebe) Vrlo lepo sam otpušten.
HARPAGON: Neka ti se bar savest muči zbog te krađe. Taj obešenjak sluga mi jako smeta, i nije mi milo da vidim to ćopavo pseto. [Glumac Molijerove trupe, Bežar, koji je igrao ulogu La Fleša, bio je ćopav. - Prim. prev.]

Prizor IV
ELIZA, KLEANT, HARPAGON
HARPAGON: Zaista, nije to mala briga čuvati u kući veliku sumu novaca; i srećan je koji je sav svoj novac dobro smestio i zadržao samo koliko mu treba za trošak. Nije to lako u čitavoj jednoj kući naći pouzdano skrovište; jer gvozdene kase su mi sumnjive, i nikad im se neću poveriti: čini mi se da su one baš pravi mamac za lopove, i prva stvar na koju će napasti. Ipak, ne znam da li sam dobro uradio što sam u bašti zakopao deset hiljada talira koje su mi juče vratili. Deset hiljada zlatnih talira u kući, suma je prilično... (U tom trenutku pojavljuju se brat i sestra razgovarajući tiho) O Bože! biće da sam se sam odao: strast me valjda zanela, i čini mi se da sam govorio glasno mudrujući sam. Šta je?
KLEANT: Ništa, oče.
HARPAGON: Jeste li odavno ovde?
ELIZA: Tek što smo stigli.
HARPAGON: Vi ste čuli...
KLEANT: Šta oče?

HARPAGOI: De, de...
ELIZA: Šta?
HARPAGON: To što sad rekoh.
KLEANT: Ne.
HARPAGON: Jeste, jeste.
ELIZA: Oprostite mi.
HARPAGON: Vidim dobro da ste čuli neke reči. Ja sam razgovarao sa samim sobom kako je danas teško naći novaca, i kazao da je srećan koji može da kod sebe ima deeet hiljada talira.
KLEANT: Oklevali smo da vam priđemo, bojeći se da vam ne smetamo u razmišljanju.
HARPAGON: Volim da vam to kažem da ie biste pogrešno shvatili i pomislili da ja kažem kako to ja imam deset hiljada talira.
KLEANT: Mi se ne mešamo u vaše poslove.
HARPAGOI: Kamo lepe sreće da ih imam, deset hiljada talira!
KLEANT: Ja ne verujem...
HARPAGON: To bi bilo dobro za mene.
ELIZA: To su stvari...
HARPAGON: Baš bi mi dobrodošli.
KLEANT: Ja mislim da...
HARPAGON: To bi me lepo pomoglo.
ELIZA: Vi ste...
HARPAGON: I ne bih se žalio, kao što se žalim, na zla vremena.
KLEANT: Zaboga, oče, vi nemate razloga da se žalite, i poznato je da vi imate dosta novaca.
HARPAGON: Kako? Ja imam dosta novaca! Oni koji to kažu slagali su. Nema veće laži od te; to nevaljalci pronose takve vesti.
ELIZA: Nemojte se ljutiti.
HARPAGON: Nečuveno da me rođena deca izdaju i postaju moji neprijatelji.
KLEANT: Zar vaši neprijatelji što kažemo da imate dosta novaca!
HARPAGON: Da; takvi razgovori i troškovi koje pravite namamiće jednog dana nekog da me zakolje misleći da sam sav poetaeljen dukatima.
KLEANT: Kakav to veliki trošak ja pravim?
HARPAGON: Kakav? A šta ima sablažnjivije od raskošna odela u kom se šetate po varoši? Juče sam korio vašu sestru; ali sad je još gore. Pa to zaslužuje kaznu s neba; i od toga što je na vama od glave do pete mogla bi se isterati jedna dobra renta. Dvadeset puta, sine, rekao sam vam da mi se ne sviđa ništa šta radite: preko svake mere hoćete da ste kao markiz; a da se tako odevate, mora da me potkradate.
KLEANT: E, kako da vas pokradem?
HARPAGON: Šta ja znam? Pa odakle uzimate da napravite odelo što ga nosite?
KLEANT: Ja, oče? Ja se kockam; i kako sam srećan u kartama, sav novac što dobijem dam za odelo.
HARPAGON: To nije nimalo dobro. Ako ste srećni u kartama, treba to da iskoristite, pa da sa poštenim interesom uložite novac koji dobijate da vam se nađe jednog dana. Hteo bih da znam, bez obzira na sve drugo, čemu vam

služe sve te trake kojima ste se nakinđurili od glave do pete, i kao da šce dosta pola tuceta kopči da pričvrste jedne čakšire? Zašto traćite novac na vlasulje, kada čovek može da nosi sopstvenu kosu, koja ne košta ništa. Kladio bih se da na vlasulje i trake ode bar dvadeset dukata; a dvadeset dukata donose godišnje osamnaest livara, šest sua i osam novčića, ako se daju pod interee samo dvanaest od sto.
KLEANT: Imate pravo.
HARPAGON: Ostavimo to, i pređimo na drugu stvar. (Primeti da Kleant i Eliza namiguju jedno drugom) Ej! (Za sebe) Čini mi se da jedno drugom daju znak da mi ukradu moju kesu. (Glasno) Šta treba da znače ti znaci?
ELIZA: Pogađamo se, brat i ja, ko prvi da govori; oboje imamo nešto da vam kažemo.
HARPAGON: I ja isto imam vama oboma da kažem nešto.
KLEANT: Mi želimo da vam govorimo o braku, oče.
HARPAGON: Pa i ja isto tako hoću da vam govorim o braku.
ELIZA: Ah! oče.
HARPAGON: Zašto taj krik? Da li vas, kćeri, plaši ova reč brak, ili sama stvar?
KLEANT: Brak može da nas plaši oboje, takav bar kakvim ga vi shvatate, a mi se bojimo da naša osećanja ne budu u saglasnosti sa vašim izborom.
HARPAGON: Malo strpljenja. Ne uzbuđujte se. Ja znam šta vam treba oboma; i ni jedno ni drugo neće imati nikakva razloga da se žali na ono što sam naumio. I da počnem s jednog kraja. (Kleantu) Jeste li, recite mi, videli jednu mladu osobu po imenu Marijana, koja stanuje tu blizu?
KLEANT: Jesam, oče.
HARPAGON: A vi?
ELIZA: Slušala sam o njoj.
HARPAGON: Kako vam se, sine, čini ta devojka?
KLEANT: Veoma ljupka osoba.
HARPAGON: A njeno lice?
KLEANT: Sušta čestitost, i puno duha.
HARPAGON: A njen izgled i ponašanje?
KLEANT: Divni, zaieta.
HARPAGON: Mislite li da takva jedna devojka zaslužuje da joj se posveti pažnja?
KLEANT: Da, oče.
HARPAGON: Da bi to bila jedna krasna prilika?
KLEANT: Vrlo krasna.
HARPAGON: Da izgleda dobra domaćica?
KLEANT: Bez ikakve sumnje.
HARPAGON: I da bi njen muž bio srećan sa njom?
KLEANT: Izvesno.
HARPAGON: Ima jedna mala smetnja: sve se bojim da ona nema novaca koliko bi se moglo željeti.
KLEANT: Ah! oče, novac nema značaja kada je u pitanju brak sa jednom čestitom osobom.
HARPAGON: Izvin'te, izvin'te. Ali valja reći da kad nema novaca koji se želi,

može se tražiti da se to naknadi nečim drugim.
KLEANT: To se razume.
HARPAGON: Naposletku meni je milo što vidim da se u svemu sa mnom slažete; jer su me očarali njeno čestito ponašanje i njena ljupkoet, i ja sam rešio da se njom oženim, samo ako uz nju dobijem nešto novaca.
KLEANT: A... a?
HARPAGON: Kako?
KLEANT: Rešili ste, kažete...?
HARPAGON: Da se oženim Marijanom.
KLEANT: Ko, vi? Vi?
HARPAGON: Jeste, ja, ja; ja. Šta to treba da znači?
KLEANT: Uhvati me najednom nesvestica, moram da idem odavde.
HARPAGON: Nije to ništa. Hajte brzo u kujnu da popijete poveću čašu bistre vode. (Elizi) Eto kakvi su mi meki šn gospodičići, nemaju snage ni kao pile. To sam, eto, kćeri, rešio za sebe. Što se tiče tvoga brata, našao sam mu jednu udovicu o kojoj su mi jutros govorili; a što se tebe tiče, tebe ću dati za gospodina Anselma.
ELIZA: Za gospodina Anselma?
HARPAGON: Da, čovek zreo, pametan i mudar, koji nema više od pedeset godina, i čije veliko bogatstvo svi hvale.
ELIZA (Klanja se duboko) Ja neću da se udajem, oče, s vaigim dopuštenjem.
HARPAGON: (Klanja se kao ona) A ja, ćerčice moja, draga moja, hoću da se vi udate, s vašim dopuštenjem.
ELIZA: Ja vas molim za oproštaj, oče.
HARPAGON: Ja vas molim za olroštaj, kćeri.
ELIZA: Ja sam vrlo ponizna službenica gospodina Anselma; ali, sa vašim dopuštenjem, ja se neću udati za njega.
HARPAGON: Ja sam vaš vrlo ponizni sluga; alm, sa vašim dopuštenjem, vi ćete se udati za njega još večeras.
ELIZA: Večeras?
HARPAGON: Večeras.
ELIZA: To neće biti, o<če.
HARPAGON: To će biti.
ELIZA: Neće.
HARPAGON: Hoće.
ELIZA: Neće, kažem vam.
HARPAGON: Hoće, kažem vam.
ELIZA: Na to me nećete nikad naterati.
HARPAGON: Baš ću te na to naterati.
ELIZA: Ja ću se pre ubiti nego da pođem za tagsvog muža.
HARPAGON: Ti se nećeš ubiti, i ti ćeš poći za njeta. Ali kakva je to drskost! Je li iko video da ćerka tako govori svom ocu?
ELIZA: A da li je iko video da jedan otac tako zgdaJe svoju kćer?
HARPAGON: To je prilika kojoj se ne može zameriti i jamčim da će ceo svet odobriti moj izbor.
ELIZA: A ja jemčim da ga nijedan pametan čovek neće odobriti.

HARPAGOK: Evo Valera; hoćeš li da nam on presudi u ovoj stzari?
ELIZA: Pristajem.
HARPAGON: Pokorićeš se njegovoj presudi?
ELIZA: Hoću, pristaću kako on kaže.
HARPAGON: Onda je u redu!

Prizor V
VALER, HARPAGON, ELIZA
HARPAGON: Ovamo, Valere! Izabrali smo te da nam kažeš ko ima lravo, ja ili moja kći.
VALER: Bi, gospodine, bez pogovora.
HARPAGON: A znaš li ti o čemu govorimo?
VALER: Ne; ali vi ne možete grešiti, vi ste sušta pravda.
HARPAGON: Hoću večeras da je udam za čoveka i bogatog i pametnog; a jogunica mi u oči kaže da ga ona neće. Šta ti na to kažeš?
VALER: Šta ja na to kažem?
HARPAGON: Da.
ELIZA: Hm! hm!
HARPAGON: Šta?
VALER: Kažem da se u oenovi s vama slažem; nemoguće je da vi nemate pravo. Ali ni ona nije sasvim u zabludi i...
HARPAGON: Kako? Gospodin Anselm je sjajna prilika. To je pravi plemić, prijatan, staložen, mudar i vrlo dobrog stanja, i kome iz prvog braka nije ostalo nijedno dete. Šta može bolje da očekuje?
VALER: To je istina. Ali ona vam može reći da ste malo ubrzali stvar, i da bi trebalo bar nešto vremena da ona vidi da li bi se mogla složiti sa...
HARPAGON; To je prilika koju treba uhvatiti u letu. Ja tu vidim preimućstvo koje nigde neću naći, i on se obavezuje da je uzme bez miraza.
VALER: Bez miraza?
HARPAGON: Da.
VALER: E! onda nemam više šta da kažem. Znate, to je jedan razlog potpuno ubedljiv; treba se pokoriti.
HARPAGON: To je za mene povelika ušteda.
VALER: Zaista, tu nema prigovora. Istina, vaša ćerka može vam reći da je brak nešto mnogo važnije no što to izgleda na prvi pogled; da od toga zavisi sreća ili nesreća za ceo život; i da se obaveza koja treba da traje do smrti mora dati veoma obazrivo.
HARPAGON: Bez miraza!
VALER: Imate pravo: to rešava sve, razume se. Ima ljudi koji bi vam mogli reći da u takvim okolnostima ljubav devojke je beeumnje stvar koju treba uzeti u obzir; i da ta velika nejednakost u godinama, naravi i osećanjima može jedan brak da dovede u vrlo neugodan položaj.
HARPAGON: Bez miraza!
VALER: Ah! Tome nema prigovora: to se zna; ko će, vraga, biti protiv toga? To ne znači da nema puno očeva koji bi više voleli da vode računa o osećanjima svojih kćeri negoli o novcu koji bi mogli da im dadu; koji ne bi hteli da ih

žrtvuju svom interesu, i koji bc se više od svega brinuli da u brak unesu onu lepu saglasnost u kojoj se uvek održava poštenje, mir i radost, i...
HARPAGON: Bez miraza!
VALER: Istina, to zapuši usta svakom: bez miraza! Ko bi odoleo takvom razlogu?
HARPAGON: (Gleda prema vrtu, za sebe) Oo! Čini mi se da neko pseto laje. Da nije neko pošao na moj novac? Pričekajte, odmah se vraćam. (Iziđe)
ELIZA: Da li se vi šalite, Valere, kad mu tako govorite?
VALER: Govorim tako da ga ne bih ljutio, i da bih bolje uspeo. Udariti pravo na njegova osećanja značilo bi sve pokvariti; i ima ljudi s kojima se mora okolišiti, naravi koje mrze svaki otpor, tvrdoglavaca po prirodi, koji zaziru od istine, nikako neće na prav put razuma, i koje možeš samo stranputicama da odvedete kud hoćeš. Pravite se da pristajete na ono što on hoće; i bolje ćete postići što smerate, i...
ELIZA: Ali ta udaja, Valere?
VALER: Dovijaćemo se da je pokvarimo.
ELIZA: Ali šta da izmislimo ako večeras treba da se odluči?
VALER: Treba tražiti da se odgodi, i napravite se bolesni.
ELIZA: Ali će se otkriti prevara ako pozovu lekare.
VALER: Šalite se? Zar oni neppo znaju. Budite bez brige, možete vi pored njih imati bolest kakvu hoćete, oni će vam naći uzroke da vam kažu odakle ona dolazi.
HARPAGON: (Za sebe, u dnu pozornice) Nije ništa, hvala bogu!
VALER: Naposletku, ostaje nam poslednja nada u bekstvo koje će nas obezbediti od svega; i ako vaša ljubav, lepa Eliza, bude tako čvreta... (Ugleda Harpagona) Da, ćerka treba da sluša svoga oca. Ona ne treba da gleda kakav je muž; i još ako se tu nađe veliki razlog bez miraza, treba da je spremna da primi sve što joj se daje.
HARPAGON: Lepo. Ovo je dobro rečeno.
VALER: Gospodine, ja vas molim za oproštaj što sam se malo zaneo i uzeo slobodu da joj ovako govorim.
HARPAGON: Kako? Očaran sam i hoću da te ona u svemu sluša. (Elizi) Jest, uzalud bežiš. Ja mu predajem vlast koju po pravu koje mi bog daje imam nad tobom i naređujem da radiš kako ti on kaže.
VALER: A sad, pokušajte da se protivite mojim savetima. Gospodine, ja idem za njom da nastavim lekciju koju sam počeo.
HARPAGON: Idi, biću ti zahvalan. Zaista...
VALER: Dobro je da joj se malo pritegnu uzde.
HARPAGON: Tako je. Treba...
VALER: Ne brinite ništa. Mislim da ću izići na kraj sa njom.
HARPAGON: Hajd' hajd'. Idem malo da prođem po varoši, i odmah ću se vratiti.

VALER: (Obraćajući se Elizi) Da, novac je najdragocenije od svega na svetu, i vi treba da hvalite boga što vam je dao za oca tako čestita čoveka. On zna šta znači život. Kad se neko nudi da uzme devojku bez miraza, onda ne treba dalje razmišljati. Sve je tu obuhvaćeno i bez miraza zamenjuje i lepotu, i mladost,

poreklo, čast, pamet i poštenje.
HARPAGON: E! valjan mladić. Kako samo mudro govori. Blago onom ko ima takvog slugu.

ČIN II

Prizor I
KLEANT, LA FLEŠ
KLEANT: Ah! izdajniče jedan, gde si se otšunjao? Zar ti nisam naredio...
LA FLEŠ: Da, gospodine, i došao sam ovde da vas na mestu hrabro dočekam; ali vaš gospodin otac, zacelo najgrublji čovek na svetu, isterao me i protiv moje volje, i umalo što i batine nisam izvukao.
KLEANT: Kako naša stvar? Valja nam žuriti više no ikad. Otkad te nisam video, doznao sam da mi je otac suparnik.
LA FLEŠ: Vaš otac zaljubljen?
KLEANT: Jeste; i s teškom mukom sam sakrio zabunu u koju me dovela ta vest.
LA FLEŠ: On da se pača u ljubav? Šta mu, vraga, pada na um? Tera li šegu sa svetom? Zar je ljubav za takve?
KLEANT: Samo mi je to trebalo da mu se ta strast uvrti u glavu.
LA FLEŠ: Ali zašto mu vi krijete svoju ljubav?
KLEANT: Da bi manje sumnjao, i da bi mi bilo lakše da pokvarim taj brak. Kakav si odgovor dobio?
LA FLEŠ: Bogami, gospodine, oni koji traže zajam na velikoj su muci; treba svašta pretrpeti kada čovek mora, kao vi, da prođe kroz šake ovih kajišara.
KLEANT: Zar nema ništa od toga?
LA FLEŠ: Stan'te. Naš gazda Simon, posrednik koga su nam preporučili, čovek okretan i zauzimljiv, veli da se sav založio za vas; i uverava da je sama vaša pojava osvojila njegovo srce.
KLEANT: Dobiću petnaest hiljada franaka što ih tražim?
LA FLEŠ: Da; ali pod izvesnim sitnim uslovima, na koje morate pristati ako želite da se ta stvar svrši.
KLEANT: Je l' te pustio da govoriš s tim što daje novac na zajam?
LA FLEŠ: Ama, ne ide to tako. Taj se još više od vas trudi da se sakrije, i dublje su to tajne nego što vi mielite. NJegovo ime ne sme nikako da se zna, i treba danas da se s vama sastane u nekoj tuđoj kući, da bi iz vaših usta doznao o vašem imovnom stanju i vašoj porodici; a ja verujem da će samo ime vašeg oca da olakša posao.
KLEANT: A naročito zato što mi je majka umrla, a materinstvo mi niko ne može oduzeti.
LA FLEŠ: Evo nekoliko tačaka koje je on sam diktirao našem posredniku da vam se prethodno pokažu: Pod pretpostavkom da je poverilac potpuno obezbeđen, a uzajmilac da je punoletan, a iz porodice čije je imanje dovoljno veliko, solidno, osigurano, u svemu čisto, sačiniće se ispravna i tačna obligacija pred jednim beležnikom, najpoštenijim mogućim čovekom, i koga će, u tom cilju, izabrati poverilac, koce je najviše stalo da akt bude načinjen po svima

propisima.
KLEANT: Tome nema šta da se prigovori.
LA FLEŠ: Poverilac da ni u čem ne ogreši svoju dušu, zahteva za svoj novac samo šest nasto.
KLEANT: Po šeet na sto? Bogami, pa to je pošteno. Nema šta da se kaže.
LA FLEŠ: Ali kako dotični poverilac nema pri sebi sumu o kojoj je reč, a da bi udovoljio zahtevu molioca, sam je primoran da pozajmi od nekog drugog, i to po dvadeset nasto, to se podrazumeva da dotični prvi molilac plati taj interes, uostalom bez štete po njega, uzevši u obzir da se to uzima samo zato da bi se dotični zajmodavac pridobio za tu pozajmicu.
KLEANT: Kako, dođavola! da grdna Čivutina, strašna zelenaša. Pa to je više od dvadeset pet nasto.
LA FLEŠ: Tako je; to sam i ja kazao. Na vama je da razmislite o tome.
KLEANT: Šta imam da razmišljam? Potreban mi je novac, i moram da pristanem na sve.
LA FLEŠ: Takav sam odgovor i ja dao.
KLEANT: Ima li još što?
LA FLEŠ: Samo još jedan mali dodatak. Od petnaest hiljada franaka koji se potražuju, poverilac ne može dati u gotovom novcu više od dvanaest hiljada, a za ostatak od tri hiljade, molilac imaće da primi prnje, staro rublje i dragocenosti čiji spisak se prilaže, i koje je dotični poverilac pošteno procenio po najumerenijoj ceni.
KLEANT: Šta to treba da znači?
LA FLEŠ: Čujte spisak. Prvo, jedna postelja široka četiri stope, sa tačkastim mađarskim trakama, vrlo prilježno izvezenim na čohi maslinaste boje, sa šest stolica prepokrivenim na isti način; sve u dobrom stanju, postavljeno svilom što preliva iz crvenog u plavo. Pored toga, nebo nad posteljom, od čvrste omalske tkanine ružičaste boje, sa kićankom i svilenim resama.
KLEANT: Šta hoće da ja radim s tim?
LA FLEŠ: Čekajte. Pored toga, tapet iz tkanine koji pokazuju pastirsku ljubav. Pored toga, jedan veliki sto od orahova drveta, sa dvanaest nogu na zavrtanj, koji se izvlači na dva kraja, i šest niskih stolica.
KLEANT: Šta će mi sve to, dovraga...
LA FLEŠ: Budite strpljivi. Pored toga, tri stare puške ukrašene sedefom, sa tri naslona za njih. Pored toga, jedna peć od opeke, sa dve retorte, i tri staklena suda, vrlo korisna onom koji se bavi destilisanjem.
KLEANT: Pobesneću.
LA FLEŠ: Polako. Pored toga, jedna bolonjska mandolina, sa svima, ili skoro svima žicama. Pored toga jedan sto za sobnu igru kuglama, i daska za igru pločicama, vrlo zgodna da se provede vreme kad se nema nikakva posla. Pored toga, koža jednog guštera od tri i po stope, ispunjena slamom, zgodna da se obesi o tavanicu. Sve, gore nabrojano, u vrednosti, pošteno govoreći, više od četiri hiljade i pet stotina livara, i spušteno na vrednost od tri hiljade uviđavnošću poverioca.
KLEANT: Neka ga đavo nosi sa njegovom uviđavnošću, ugursuz, dželat jedan! Da li je iko čuo za ovakvog zelenaša? Zar mu nije dosta onaj papreni interes,

već još hoće da me natera da uzmem, za tri hiljade livara, stare olupine koje on skuplja? Neću dobiti ni dve stotine talira za sve to; pa ipak moram da pristanem na sve što hoće, jer je on u stanju sve da mi naturi, i drži mi, zlikovac, nož pod grlom.
LA FLEŠ: Nemojte mi zameriti gospodine, ja vidim da ste se vi uputili upravo putem kojim je išao Panirž na svoju propast kada je uzajmljivao novac, kupovao skupo, prodavao jevtino, i pojeo žito još dok je bilo zeleno.
KLEANT: Pa šta da radim? Evo do čega mlade ljude dovodi prokleto očevo tvrdičenje; pa se posle ljudi čude što sinovi žele da im očevi umru.
LA FLEŠ: Valja priznati da bi ovaj vaš mogao protiv sebe da raspomami i najsmirenijeg čoveka. Ja, hvala bogu, nemam nikakve sklonosti za poslove koji bi me odveli na vešala, i među svojim drugarima koje vidim da se mešaju u neke sumnjive stvari, umem da se vešto izvučem i da se mudro iskobeljam iz svih pustolovina koje iole mirišu na stepenice od vešala; ali, pravo da vam kažem, on me svojim ponašanjem dovodi u iskušenje da ga pokradem; i sve mi se čini da bi ta krađa bila jedno bogougodno delo.
KLEANT: Daj mi začas taj spisak da ga još pogledam.

Prizor II
GAZDA SIMON, HARPAGON, KLEANT, LA FLEŠ
GAZDA SIMON: Da, gospodine, to je jedan mlad čovek kome je potreban novac. Okolnosti su ga tako pritegle, pa će pristati na sve što tražite.
HARPAGON: Ali, gazda Simone, šta mislite da li ima tu kakve opasnosti? I znate li ime, stanje i porodicu toga za koga govorite?
GAZDA SIMON: Ne, ne mogu potpuno o svemu da vae obavestim, sasvim slučajno su me uputili na njega; ali ćete dobiti obaveštenje od njega samot; a čovek koji mi ga je preporučio uverio me da ćete biti zadovoljni kad ga upoznate. Sve što bih vam mogao reći jeste da mu je porodica vrlo bogata, da mu je majka već umrla i da će se, ako želite, obavezati da mu otac umre za nepunih osam meseci.
HARPAGON: To je već nešto. Milosrđe, gazda Simone, nalaže nam da pomažemo ljudima kad god možemo.
GAZDA SIMON: To se razume.
LA FLEŠ: (Kleantu) Šta to treba da znači? Naš gazda Simon govori vašem ocu!
KLEANT: (La Flešu) Da nije doznao ko sam ja? Valjda nas nisi ti izdao?
GAZDA SIMON: (Kleantu i La Flešu) A! a! Vi se baš žurite. Ko vam je kazao da je to ovde? (Harpagonu) u svakom slučaju, gospodine, ja im nisam kazao ni vaše ime ni za vaš stan; ali, po mom mišljenju, ne mari to ništa. To su ljudi koji umeju čuvati tajnu, možete ovde s njima lično da se objasnite.
HARPAGON: Kako?
GAZDA SIMON: (Harpagonu) Ovo je taj gospodin koji hoće od vas da pozajmi petnaest hiljada livara o kojima sam vam govorio.
HARPAGON: Šta, nesrećniče, ti si taj što srljaš u takve ludosti!
KLEANT: Šta, oče, vi ste taj što se bavite tako sramnim poslovima! (Simon pobegne. La Fleš se sakrije)
HARPAGON: Ti si taj što hoće da se upropasti takvim nerazumnim

zaduživanjem!
KLEANT: Vi ste taj što traži da se obogati takvim zločinačkim zelenaštvom!
HARPAGON: Zar smeš, posle ovoga, da mi iziđeš pred oči!
KLEANT: Zar smete, posle ovoga, da se pojavite pred svetom!
HARPAGON: Zar te nije sramota, je li, da se bacaš u takav razvrat? da tako ludo trošiš? i da sramno rasipaš imovinu koju su tvoji roditelji stekli s tolikim trudom?
KLEANT: Zar se ne stidite što svoje ime beščastite ovakvom trgovinom? Što žrtvujete poštenje i ugled nezajažljivoj pohlepi da slažete talir na talir, i da povećavate kamatu najodvratnijim dovijanjima kakva su ikad izmislili najzloglasniji zelenaši?
HARPAGON: Odlazi mi s očiju, nevaljalče, odlazi mi s očiju!
KLEANT: Ko je po vašem mišljenju veći krivac, da li onaj što zajmi novac koji mu je potreban, da li onaj što pljačka novac s kojim ne zna šta će?
HARPAGON: Vuci se odavde, kažem ti, da mi ne prekipi. Nije mi žao što se ovo desilo; to mi je opomena da više nego ikad pazim na sve.

Prizor III
FROSINA, HARPAGON
FROSINA: Gospodine...
HARPAGON: Pričekajte malo; sad ću se vratiti da s vama razgovaram. (Za sebe) Treba da trknem do svog novca.

Prizor IV
LA FLEŠ, FROSINA
LA FLEŠ: Sve je vrlo smešno. (Ne vidi Frosinu) Taj mora da ima negde veliki magacin prnja; jer nismo videli ništa iz onog spiska.
FROSINA: Ej, to si ti, moj kukavni La Fleše! Otkud ovde da se sretnemo?
LA FLEŠ: Gle, to si ti, Frosina! Šta ćeš ti ovde?
FROSINA: Što i svuda: da posredujem u poslovima, da budem na usluzi svakom, i da iz svoje skromne pameti izvučem što mogu više koristi. Ti znaš da u ovom svetu valja živeti od umešnosti, i da ovakvima kao što sam ja bog nije dao drugog prihoda do spletke i dovijanja.
LA FLEŠ: Imaš li ti kakva posla sa gazdom kuće?
FROSINA: Da, pregovaram za njega u nekom malom poslu; i nadam se nagradi.
LA FLEŠ: Od njega? E, bogami! Bićeš mnogo mudra ako odatle nešto izvučeš; skrećem ti pažnju da je u ovoj kući novac vrlo skup.
FROSINA: Ima usluga koje diraju u srce.
LA FLEŠ: Nek ti je sa srećom, ti još ne poznaješ gospodina Harpagona. Gospodin Harpagon je čovek nečovečniji od svakog čoveka, među smrtnima najtvrđi i najškrtiji smrtnik. Nema te usluge koja će pobuditi njegovu zahvalvost do te mere da otvori kesu. Pohvale, uvaženja, blagonaklonosti u rečima i prijateljstva koliko ti drago; ali o novcu ni pomena. Nema ničeg suvljeg ni hladnijeg od njegovih izjava ljubavi i njegove milošte; a dati je reč koju on toliko mrzi, da nikad ne kaže: „Dajem vam", već „Pozajmljujem vam

ruku".
FROSINA: Hvala bogu! Znam ja veštinu kako da ganem ljude; znam tajnu kako da ih razgalim, da ih dirnem u srce, da im nađem osetljiva mesta.
LA FLEŠ: Ovde slaba vajda od tota. Čikam te da raznežiš ovoga čoveka, kad je u pitanju novac. U tome je on Turčin, ali takav Turčin da dovodi u očaj ceo svet; može čovek da crkava, taj ni da makne. Jednom reči, on voli novac više nego dobar glas, više nego čast, više nego svaku vrlinu, a čim se pojavi neko da mu nešto traži njega spopadnu grčevi. To ga dirne u živac, to mu para srce, to mu čupa utrobu; a ako... Ali evo vraća se; ja odoh!

Prizor V
HARPAGON, FROSINA
HARPAGON: (Tiho) Sve je kao što treba. (Glasno) Dakle, šta ima, Frosina?
FROSINA: Bože, kako dobro izgledate! I kako vam lice sija od zdravlja!
HARPAGON: Ko ja?
FROSRŠA: Nikad vas nisam videla tako sveža i vedra izraza.
HARPAGON: Ozbiljno?
FROSINA: Neto? Nikad u životu niste bili ovako mladi; i ja srećem ljude od dvadeset i pet godina koji su stariji od vas.
HARPAGON: Pa ipak, Frosina, ja imam punih šezdeset godina.
FROSINA: Pa? Šta je to šezdeset godina? Čudna mi čuda! To su najbolje godine i vi sad ulazite u najlepše muško doba.
HARPAGON: To je istina; ali ipak dvadeset godina manje ne bi bilo zgoreg, kako mi se čini.
FROSINA: Vi se šalite. Nije vam to potrebno, vi ste od one vrste što živi sto godina.
HARPAGON: Misliš?
FROSINA: Zacelo. Sve na vama to kaže. Stan'te malo. Eto vam upravo ovde, između očiju, znak duga života.
HARPAGON: Ti se razumeš u tome?
FROSINA: Sigurno. Pokažite mi ruku. Ah, bože, kakva je ova linija života!
HARPAGON: Kako?
FROSINA: Zar ne vidite dokle ide ova linija?
HARPAGON: Pa šta mu to znači?
FROSINA: Tako mi boga! Ja rekoh sto godina; ali vi ćete preživeti sto dvadeset.
HARPAGON: Je li mogućno?
FROSINA: Trebaće vas dotući, kažem vam; i vi ćete sahraniti i svoju decu, i decu svoje dece.
HARPAGON: Utoliko bolje. Kako stoji naša stvar,
FROSINA: Šta ima da pitate? A zar se ja mešam u nešto što ne isteram do kraja? Osobito za brakove imam naročito smiela; nema čoveka i žene koje ja ne bih za vrlo kratko vreme sjedinila; uverena sam, kad bih samo uvrtela u glavu, da bih i Velikog Turčina oženila Mletačkom republikom. Nije ni bilo velikih teškoća u ovom poslu. Kako ja odlazim kod njih, ja sam ih obe o svemu obavestila o vama, i majci sam kazala šta nameravate sa Marijanom, pošto ste

je viđali kad prolazi ulicom i kad stane na prozor da se nadiše sveža vazduha.
HARPAGON: A ona je odgovorila...?
FROSINA: Ona je prihvatila ponudu sa najvećom radošću; i kad sam joj izručila vašu želju da njena ćerka večeras prisustvuje veridbi vaše ćerke, ona je rado pristala, i meni je poverila da je dovedem.
HARPAGON: Eto, ja moram, Frosina, da priredim večeru gospodar Anselmu; pa bih voleo da i ona bude na toj gozbi.
FROSINA: Imate pravo. Ona treba posle ručka da učini posetu vašoj ćerci, pa odatle namerava da malo prošeta po varoši, zatim da dođe na večeru.
HARPAGON: Dobro! Ustupiću im svoja kola da njih dve idu zajedno.
FROSINA: Baš kako treba.
HARPAGON: Ali, Frosina, jesi li s majkom govorila odnosno novca koji ona može da da uz ćerku? Jesi li joj kazala da treba da učini sve što može, malo da se promuči, da se žrtvuje u ovakvoj jednoj prilici? Jer se devojka ne udaje tako bez ičega.
FROSINA: Kako? To je devojka koja će vam doneti dvanaest hiljada livara prihoda.
HARPAGON: Dvanaest hiljada livara prihoda!
FROSINA: Jeste. Pre svega, ona je othranjena i vaspitana da bude umerena u jelu; ova devojka je navikla da živi od salate, mleka, sira i jabuka, pa joj zato nije potrebna ni raskošna trpeza, ni jaka goveđa supa, ni ljušteni ječam, ni svakojake poslastice kojima treba služiti drugu ženu; a to nije tako malo, i penje se na tri hiljade franaka svake godine najmanje. Osim toga, ona se nosi vrlo prosto, ne voli kitnjasto odelo, ni skupocen nakit, ni raskošan nameštaj za kojim čeznu druge; a to iznosi sve skupa četiri hiljade livara godišnje. Usto, ona strašno mrzi kocku, što nije slučaj sa današnjim ženama; a ja poznajem u našem kraju jednu koja je na kocki izgubila dvadeset hiljada livara ove godine. Ali od ovoga računajmo samo četvrtinu. Pet hiljada franaka ušteđenih na kocki godišnje, i četiri hiljade livara na odelu i nakitu, to čini devet hiljada livara; i tri hiljade talira kao ušteda na hrani, zar to ne čini vaših dvanaest hiljada livara čistog godišnjeg prihoda?
HARPAGON: Da, nije to rđavo; ali taj račun nema ničeg stvarnog.
FROSINA: Čekajte. Zar to nije nešto stvarno kada vam se u brak donese velika skromnost, velika ljubav prema prostom odevanju i velika mržnja prema kocki?

HARPAGON: To je sprdnja kad mi sastavljaš miraz od tolikih troškova koje ona neće učiniti. Ne dam ja priznanicu na ono što ne Irimam, a valjda treba nešto da dobijem u gotovom.
FROSINA: Bože moj! dobićete dovoljno; i one su mi govorile o nekoj zemlji u kojoj imaju imanje, koje će vam pripasti.
HARPAGON: To ćemo da vidimo. Ima još nešto, Frosina, što me brine. Devojka je mlada, kao što znaš; a mladi ljudi vole samo svoje vršnjake, traže samo njihovo društvo. Bojim se da joj čovek mojih godina neće biti po volji; pa da zbog toga kod mene dođe do izvesnih nezgoda, što mi ne bi bilo prijatno.
FROSINA: O, kako je slabo poznajete. To je još jedna njena osobina o kojoj sam htela da vam govorim. Ona gaji silnu mržnju prema mladim ljudima, i ima

naklonost samo prema starcima.
HARPAGON: Ona?
FROSINA: Jeste, ona. Volela bih da ste je čuli kako govori o tome. Ona uopšte ne može da podnese pojavu nekog mladog čoveka; ali, kaže ona, očarana je kad vidi kakvog lepog starca sa dostojanstvenom bradom. Što stariji, to su joj draži, i savetujem vas da se ne pravite mlađim no što ste. Ona hoće nekog koji je bar šezdesetogodišnjak; nema od toga ni četiri meseca, baš pred samim venčanjem, ona je naprosto raskinula veridbu što je njen prosilac izjavio da ima samo pedeset i šest godina i što je bez naočara hteo da potpiše ugovor.
HARPAGON: Samo zato?
FROSINA: Da. Veli da joj nije nikakvo zadovoljstvo s nekim ko ima samo pedeset i šest godina; a naročito voli noseve koji nose naočare.
HARPAGON: Ti mi, zbilja, pričaš nešto sasvim novo.
FROSINA: More, to ide tako daleko da se ne može ni zamisliti. U njenoj sobi ima nekoliko slika i bakroreza; pa šta mislite šta je tu? Adonisi? Cefali? Parisi? Apoloni? Ne: lepi portreti Saturna, kralja Prijama, etarog Nestora i čiča Anhiza na leđima svog sina.
HARPAGON: To je divno! Nikada na tako što ne bih ni pomislio; i veoma mi je milo kad čujem da ona ima takvu narav. Zaista, da sam žena, nikad se ne bih zaljubljivao u mladiće.
FROSINA: Ma kako ne! Jesu mi mustre za voljenje, mladići! Kako neko može da poželi te balavce, te udvarače; baš bih volela da znam šta je to privlačno kod njih.
HARPAGON: Ni ja ništa ne razumem: kako to da ima žena koje ih toliko vole?
FROSINA: Te mora da su preispoljne lude. Pronaći da je mladost ljupka, zar je to zdrav razum! I to da su ljudi, ti mladi plavušani! I neko da se priveže za tu živinčad?
HARPAGON: To što ja uvek kažem: mamine maze, sa tri dlačice u bradi koje im strče kao brk u mačka, sa svojim perikama od kučine, a čakširama koje im vise, i razdrljena trbuha.
FROSINA: Eh! i tako nešto pored čoveka kao što ste vi. Eto to je muško. Imaju oči šta da vide; treba neko da je tako stvoren i odeven, pa da zadobije ljubav.
HARPAGON: Kako ti se činim?
FROSINA: Kako? Vi očaravate, i lice vam je za slikanje. Okren'te se malo, molim vas. Ne može biti bolje. Da vidim kad hodate. Stas kao skrojen, slobodan i gibak kako valja, bez ijedne mane.
HARPAGON: Ne smeta mi ništa naročito, hvala bogu! Imam samo s vremena na vreme neki stari kašalj.
FROSINA: Nije to ništa: Vaš kašalj vam ne stoji rđavo; i vi sasvim lepo izgledate kad kašljete.
HARPAGON: Reci mi nešto: da li me je Marijana kadgod videla? Je li me primetila kad prolazim ulicom?
FROSINA: Nije; ali mi smo mnogo pričale o vama. Ja sam joj naslikala vašu osobu; i nisam propustila da joj pohvalim vaše vrline i da je upozorim šta znači imati muža kao što ste vi.
HARPAGON: Dobro si uradila, i ja ti zahvaljujem.

FROSINA: Ja bih, gospodine, imala jednu malu molbu za vas. (Harpagon se namršti) Ja imam jednu parnicu koju mogu da izgubim, jer mi nedostaje malo novaca; i vi biste vrlo lako mogli da mi pomognete da dobijem tu parnicu kada biste se malo smilovali na mene. Ne možete verovati kako će se ona radovati da vas vidi. (On se razvedri) Ah, kako ćete joj se svideti! i kako će je zaneti vaša starinska ogrlica! Ali će naročito biti očarana vašim čakširama, prikačenim gajtanima za prsluk: to će je zaludeti; udvarač sa gajtanima biće za nju osobita poslastica.
HARPAGON: Zbilja me veseli kad mi kažeš tako što.
FROSINA: Odista, gospodine, ova parnica može imati važnih posledica za mene. (On se ponovo mršti) Propašću ako je izgubim; a neka mala pomoć mnogo bi mi pomogla. Žalim što je niste videli koliko je bila očarana kada sam joj govorila o vama. (On se ponovo razvedri) Oči su joj se blistale od radosti slušajući o vašim osobinama; i najzad sam je dovela dotle da jedva čeka da se taj brak zaključi.
HARPAGON: Ti si mi učinila veliku uslugu, Frosina, i ja sam ti, veruj mi, silno zahvalan.
FROSINA: Ja vas molim, goopodine, da mi date malu pomoć za koju vas molim. (On se ponovo uozbilji) To bi me spaslo, i bila bih vam večito blagodarna.
HARPAGON: Zbogom. Treba da dovršim hitna pisma.
FROSINA: Budite uvereni, gospodine, da mi vaša pomoć ne bi nikad tako dobro došla kao u ovoj prilici.
HARPAGON: Narediću da moja kola budu spremna da vas odvezu na vašar.
FROSINA: Ja vas ne bih uznemiravala da me nije pritisla nevolja.
HARPAGON: I postaraću se da se ranije večera da se ne razbolite.
FROSINA: Ne odbijajte mi uslugu za koju vas molim. Ne možete ni zamisliti, goopodine, zadovoljstvo koje...
HARPAGON: Idem. Eto me zovu. Do skorog viđenja!
FROSINA: (Sama) Grom te udario, pseto đavolsko, pogano! DŽimrija ostao tvrd na sve moje napade; ali opet ne smem da prekinem; u svakom slučaju na drugoj strani [Misli na Kleanta - Prim. prev.] sigurna sam za dobru nagradu.

ČIN III

Prizor I
HARPAGON, KLEANT, ELIZA, VALER, KLODA, ŽAK, BRENDAVOAN, LA MERLIŠ
HARPAGON: De, dođite ovamo svi da vam razdelim naredbe da dam svakom posao. Priđite, Kloda. Počnimo sa vama. (ona drži metlu) Lepo, vi ste već pod oružjem. Vama određujem da se brinete o čistoći svuda; a naročito da pazite da nameštaj ne trljate previše da se ne izliže. Pored toga, za vreme večere, poveravam vam upravu nad bocama; a ako neka nestane, i nešto se razbije, vi ste mi krivi, i odbiću vam od plate.
ŽAK: (Za sebe) Mudra kazna.
HARPAGON: Možete ići. Vi, Brendavoane, i vi, La Merliše, imaćete dužnost da perete čaše i da služite piće, ali samo onda kad je neko žedan, a ne po običaju

nekih bezobraznih lakeja, noji izazivaju ljude, i opominju ih da piju kad ovi na to i ne misle. Pričekajte dok vam više puta ne zatraže, i ne zaboravite da uvek donesete dosta vode.
ŽAK: Jeste: čisto vino udara u glavu.
LA MERLIŠ: Hoćemo li mi da šzinemo kecelje gospodine?
HARPAGON: Možete, kad gosti počnu da dolaze; i dobro čuvajte da ne kvarite odelo.
BRENDAVOAN: Vama je poznato, gospodine, da moj prsnik spreda ima veliku mrlju od ulja iz lampe.
LA MERLIŠ: A moje čakšire su, gospodine, sve poderane pozadi, pa se vidi s oproštenjem...
HARPAGON: Mir. Okrećite to više zidu, a pokazujte samo prednju stranu. (Harpagon stavlja svoj šešir na prsnik da Brendavoanu pokaže kako da sakrije mrlju od ulja) A vi, držite stalno ovaj šešir ovako kad poslužujete. Vi ćete, ćerko, dobro motriti kad se osprema i pazite da se ništa ne upropasti. To priliči devojkama. Ali se sad spremite da lepo dočekate moju verenicu, koja treba da vam dođe u posetu i da vaspovede na vašar. Razumete li što vam kažem?
ELIZA: Da, oče.
HARPAGON: A vi, sine gospodičiću, kome ja od srca praštam ono što se maločas desilo, nemojte ni pomisliti da je neljubazno dočetate,
KLEANT: Ja, oče, da je neljubazno dočekam? A zašto?
HARPAGON: He! Znamo mi šta misle deca čiji se očevi po drugi put žene, i kakvim očima oni obično gledaju na maćehe. Ali ako hoćete da predam zaboravu vašu poslednju budalaštinu, preporučujem vam naročito da prijatnim licem zagrlite tu osobu i da je dočekate što lepše možete.
KLEANT: Pravo da vam kažem, oče ne mogu vam obećati da ću se radovati da mi ona postane maćeha; slagao bih kad bih vam to rekao; ali što se tiče lepog prijema, obećavam vam da ću vas doslovno poslušati.
HARPAGON: Trudite se, bar.
KLEANT: Videćete da nećete imati razloga da se ljutite na mene.
HARPAGON: Učinićete pametno. Valere, pomozi mi. Ej, Žače, priđite, vas sam ostavio naposletku.
ŽAK: Da li se vi, gospodine, obraćate svom kočijašu, ili svom kuvaru? jer sam ja i jedno i drugo.
HARPAGON: Obojici.
ŽAK: Ali kome prvo?
HARPAGON: Kuvaru.
ŽAK: Pričekajte onda, molim. (Skida svoj kočijaški ogrtač i pojavljuje se odeven kao kuvar)
HARPAGON: Kakva je to, dođavola, ceremonija?
ŽAK: Samo naređujte.
HARPAGON: Ja sam se, Žače, rešio da večeras priredim jednu gozbu.
ŽAK: Čudo neviđeno!
HARPAGON: Reci mi pre svega možeš li nas dobro ugostiti.
ŽAK: Mogu, ako mi date dovoljno novaca.
HARPAGON: Ma dođavola! Uvek samo novac. Kao na nemaju i šta drugo da

kažu: Novaca! Novaca! Novaca! Uh! Samo im je ta reč na ustima: Novaca. Uvek o novcu pričaju. NJihova najdraža stvar, novac.
VALER: Nikada nisam čuo bezobrazniji odgovor od ovog. Čudna mi čuda spremiti dobru gozbu sa dosta novaca: to je najlakše na svetu; tako zna i svaka budala. Ali ko je vešt, taj će sa malo novaca spremiti dobru gozbu.
ŽAK: Dobru gozbu sa malo novaca?
VALER: Da.
ŽAK: Bogami, gospodine nastojniče, bićemo vam zahvalni da nam pokažete tu tajnu i da zauzmete moje mesto kuvara, pošto se inače pačate u sve poslove ovde.
HARPAGON: Dosta. Šta će nam trebati?
ŽAK: Eto vaš gospodin nastojnik će vam spremiti dobru gozbu sa malo novaca.

HARPAGON: Ama, hoću da mi ti odgovoriš.
ŽAK: Koliko će vas biti za stolom?
HARPAGON: Biće nas osmoro ili desetoro; ali treba računati samo osmoro: kad ima jela za osmoro, ima ga i za desetoro.
VALER: To se razume.
ŽAK: Dobro,! Trebaće četiri dobre čorbe i pet vrsta jela. Čorbe... predjelo...
HARPAGON: Kako? kako! Pa to je da se ugosti cela varoš.
ŽAK: Pečenje...
HARPAGON: (Stavlja mu ruku na usta) A, zlikovče, hoćeš da mi pojedeš sve što imam.
ŽAK: Između jela...
HARPAGON: Šta još?
VALER: Vi kao da hoćete da ceo svet pocrka? Zar je gospodin pozvao ljude da ih umlati jestivom? Potrudite se da malo pročitate pravila o zdravlju i da pitate lekare ima li išta štetnije za čoveka nego kad se prejede.
HARPAGON: Ima pravo.
VALER: Upamtite, Žače, vi i vama slični, da je sto prepun jela razbojnička pećina, da kod onoga koji hoće da se pokaže prijatelj svojih gostiju treba da vlada umerenost u jelu što ga iznosi; i da prema jednoj staroj mudroj izreci, čovek treba da jede da bi živeo, a ne da živi da bi jeo.
HARPAGON: Oo! Kako je to lepo kazano! Priđi da te zagrlim za tu reč. To je najlepša izreka koju sam čuo u svom životu. Čovek treba da živi da bi jeo, a ne da jede da bi ži... ne nije tako. Kako ono ti kažeš?
VALER: Čovek treba da jede da bi živeo, a ne da živi da bi jeo.
HARPAGON: Jeste. (Žaku) Jesi li čuo? (Valeru) Koji je to veliki čovek rekao?
VALER: Ne sećam se više njegova imena.
HARPAGON: Seti se da mi napišeš te reči: hoću da ih zlatnim slovima urežem nad kaminom u trpezariji.
VALER: Nemajte brige. A što se tiče vaše večere, pustite samo mene: ja ću urediti sve kako valja.
HARPAGON: Dobro. Primam.
ŽAK: Utoliko bolje: meni manje glavobolje!
HARPAGON: Treba tako nešto što se ne jede mnogo, a odmah zasiti: neki

dobar gust pasulj, neka pašteta sa dosta kestenja.
VALER: Oslon'te se na mene.
HARPAGON: Sada, Žače, treba očistiti moja kola.
ŽAK: Pričekajte ovo se tiče kočijaša. (Ponovo navlači ogrtač) Velite...
HARPAGON: Da treba očistiti moja kola i spremiti moje konje da odvezu na vašar...
ŽAK: Vaše konje, gospodine? Bogami, oni nisu u stanju da idu. Ne motu vam reći da leže na slami, nemaju oni toga i bilo bi pogrešno kazati da imaju; ali vi ste ih udarili na takav post da su to samo senke ili aveti od konja.
HARPAGON: Eto, sad su i bolesni; ne rade ništa.
ŽAK: Pa zar ako ništa ne rade, gospodine, onda i da ne jedu ništa? Za njih bi mnogo bolje bilo, jadne životinje, da mnogo rade, i da mnogo jedu. Srce mi se cepa kad ih vidim tako islabele; jer ja volim svoje konje toliko da mi se čini kako se ja mučim kad ih vidim da se oni muče. Ja svakog dana otkidam od svojih usta za njih; a samo onaj, gospodine, koji je okorela srca, iema sažaljenja za svoje bližnje.
HARPAGON: Neće imati mnogo posla, samo da odu do vašara.
ŽAK: Ne, gospodine, nemam hrabrosti da ih povedem, i smatrao bih da je greh da ih šibam bičem, onakve kakvi su. Kako vi to hoćete da vuku kola, kad ne mogu ni sami sebe da vuku.
VALER: Gospodine, zamoliću suseda Pikara da ih on povede: Žak će nam ionako biti potreban da sprema večeru.
ŽAK: Neka bude: više volim da lipšu pod tućom rukom nego pod mojom.
VALER: Žak voli da se pravi mudar.
ŽAK: Gospodin nastojnik voli da se pravi važan.
HARPAGON: Mir!
ŽAK: Gospodine, ne mogu da podnesem udvorice; i ja vidim šta on radi; što on neprestano kontroliše i hleb i vino, drva, so i sveće, radi samo da vam laska i da vam se dodvori. Pucam od muke i svakog dana se ljutim kad slušam šta svet o vama govori; vas ja ipak volim, iako sam kivan na vas. Posle mojih konja vi ste osoba koju najviše volim.
HARPAGON: Da li bih mogao od vae, Žače, da čujem šta se to govori o meni?
ŽAK: Možete, gospodine, kada bih znao da vas to neće ljutiti.
HARPAGON: Ne, nikako.
ŽAK: Oprostite, znam dobro da ću vas naljutiti.
HARPAGON: Nipošto. Naprotiv, biće mi zadovoljstvo, biće mi vrlo milo da čujem kako se govori o meni.
ŽAK: Gospodine, baš kad ste navalili, reći ću vam otvoreno da svuda teraju šegu sa vama; a nas peckaju sa svih strana zbog vas; i da svi uživaju kad se okome na vas i ogovaraju vas zbog vašeg cicijašluka. Jedan veli da vi dajete da se štampaju naročiti kalendari u kojima su dvaput beleženi postovi i bdenja da zaštedite na hrani vaših u kući. Drugi, da ste uvek spremni da grdite svoju poslugu o Novoj godini, ili kad izlaze od vas, kako biste našli razloga da joj ne date ništa. Priča se i da ste jedanput tužili sudu mačku jednog suseda što vam je pojela parče ovčetine. Govori se, opet, da su vas jedne noći uhvatili kako sami kradete zob od svojih konja; i da vas je vaš kočijaš, onaj ppo je bio pre

mene, u mraku nekoliko puta opaučio, a što ste vi prećutali. Najzad, mogu li da vam i to kažem? Čovek kud god makne sluša kako vas ismevaju od glave do pete; ceo svet vam se potsmeva i ruga; i nikad se o vama drugačije ne govori nego: tvrdica, lupež, gagrica, kaišar.
HARPAGON: (Udarajući ga) Vi ste jedna budala, hulja, nevaljalac, jedan bezobraznik.
ŽAK: Zar nisam pogodio? Niste hteli verovati: lepo sam vam kazao da ću vas naljutiti ako vam kažem istinu.
HARPAGON: Da naučiš kako se govori.

Prizor II
ŽAK, VALER
VALER: Kako mi se čini, Žače, rđavo su vam platili vašu iskrenost.
ŽAK: More! Gospodine došljače, koji se pravite važan, šta se to vas tiče! Smejte se svojim batinama kad ih budete izvukli, a moje ostavite na miru.
VALER: De! Gospodine Žače, ne ljutite se, molim vas.
ŽAK: (Za sebe) Uvlači rogove. Hoću da se narogušim, i ako bude lud da se uplaši od mene, da ga malo izdevetam. (Glasno) Znate li vi gospodine potsmevaču, da meni nije do smeha? I ako me raspomamite, naučiću vas da se drukčije smejete. (Žak gura Valera do kraja pozornice, preteći mu)
VALER: E, e! polako.
ŽAK: Šta polako? Ne volim ja to.
VALER: Ta, molim vas.
ŽAK: Vi ste bezobraznik.
VALER: Gospodine Žače...
ŽAK: Ne dam ja ni pare za to vaše: gospodine Žače. Ako dočepam motku, pošteno ću vas izlemati.
VALER: Kako, motku? (Valer gura Žaka kao on njega pre toga)
ŽAK: De, de! Ne velim ja to.
VALER: A znate li vi, gospodine tikvane, da ja umem vas da izlemam?
ŽAK: Znam da umete.
VALER: Da ste vi samo jedan najobičniji kuvar?
ŽAK: Kako da ne znam.
VALER: I da me još ne poznajete?
ŽAK: Oprostite.
VALER: Hoćete da me lemate, kažete?
ŽAK: Kazao sam u šali.
VALER: A meni se ne sviđa vaša šala. (Udara ga štapom) Da zapamtite da su vam neukuene šale.
ŽAK: Neka đavo nosi iskrenost! Rđav je to zanat. Otsad ga se odričem i više ne govorim istinu. Hajd' moj gazda, to nekako ide: on ima pravo da me bije; ali ovaj gospodin nastojnik! Osvetiću se ja njemu, samo ako uzmognem.

Prizor III
FROSINA, MARIJANA, ŽAK
FROSINA: Znate li, Žače, je li vaš gazda kod kuće?

ŽAK: Kako da nije, isuviše mi je poznato.
FROSINA: Javite mu, molim vas, da smo došle.

Prizor IV
FROSINA, MARIJANA
MARIJANA: Ah! Frosina, kako se čudno osećam, i kako me obuzima strah od tog susreta.
FROSINA: Ali zašto, šta vas to uznemiruje?
MARIJANA: Zar me još pitate? Možete li zamisliti kako mora da je uzbućen neko koga vode na gubilište?
FROSINA: Ne sumnjam nimalo da, što se tiče prijatne smrti, Harpagon nije gubilište koje biste želeli da zagrlite; po vašem licu vidim da mislite na onog plavog mladića o kome ste mi govorili.
MARIJANA: Da, to je, Frosina, nešto od čega ne mogu da se odbranim; njegove posete našoj kući pune poštovanja, priznajem vam, dirnule su me u srce.
FROSINA: A jeste li doznali ko je on?
MARIJANA: Ne, ja ne znam ko je on; ali znam da je takav da zaelužuje ljubav; da kada bi mi dali da biram, ja bih pošla pre za njega nego za ikog drugog; i to me muči, pa se bojim muža za koga hoće da me udaju.
FROSINA: Jeste! svi ti plavušani su prijatni i vrlo lepo znaju da se udvaraju; ali skoro svi su oni goli kao crkveni miševi. Za vas je bolje da uzmete starog muža koji će vam doneti mnogo novaca. Priznajem vam da tako nešto nije dobro za osećanje i da nije mnogo prijatno podnositi takvog jednog muža; ali to nije zadugo, i njegova smrt, verujte mi, dovešće vas uskoro u položaj da izaberete nekog milijeg, koji će sve nadoknaditi.
MARIJANA: Zaboga, Frosina, strašno je to kada, zbog svoje sreće, treba želeti i čekati nečiju smrt, a smrt ne vodi brigu o svima našim planovima.
FROSINA: Što ste ludi! Vi se udajete za njega samo pod uslovom da uskoro postanete udovica; i to treba da bude jedna od tačaka ugovora. Bilo bi od njega vrlo neuljudno da ne umre kroz tri meseca. Evo ga upravo on.
MARIJANA: Ah! Frosina, kako strašno izgleda.

Prizor V
HARPAGON, FROSINA, MARIJANA
HARPAGON: (Marijani) Nemojte se uvrediti, lepotice, što pred vas izlazim sa naočarima. Ja zvam da su vaše draži toliko upadljive i same po sebi dovoljno vidljive i da nema potrebe za naočarima da se one primete; ali ipak kroz naočari se posmatraju zvezde, a ja smatram i tvrdim da ste vi zvezda, i to zvezda najlepša među zvezdama u svetu zvezda. (Frosini) Frosina, ona ne odgovara ništa i, čini mi se, ne raduje se što me vidi.
FROSINA: To je zato što je još sva zbunjena, pa onda, devojke se uvek stide da upočetku pokažu šta im je u duši.
HARPAGON: Imaš pravo. (Marijani) Evo lepo devojče, dolazi moja ćerka da vas pozdravi.

Prizor VI

ELIZA, HARPAGON, MARIJANA, FROSINA
MARIJANA: Ja sam, gospođice, zadocnila sa ovom posetom.
ELIZA: Vi ste, gospođice, učinili što je trebalo ja da učinim, i bio je red da ja pre vas dođem.
HARPAGON: Vidite kako je velika; ali korov brzo raste.
MARIJANA: (Polako Frosini) Uh! da odvratna čoveka.
HARPAGON: Šta kaže lepotica?
FROSINA: Da ste vi divan čovek.
HARPAGON: Vi mi ukazujete isuviše čaeti, ljupka i obožavana.
MARIJANA: (Za sebe) Prava životinja!
HARPAGON: Mnogo sam vam zahvalan za takva ooećanja.
MARIJANA: (Za sebe) Ja više ne mogu da izdržim.
HARPAGON: Evo i mog sina da vam izrazi svoje duboko poštovanje.
MARIJANA: (Frosini) Ah! Frosina, kakav slučaj! Pa to je onaj o kome sam ti govorila.
FROSINA: (Marijani) Zaista neobičan slučaj.
HARPAGON: Vidim da se čudite što vidite da imam tako veliku decu; ali ja ću se uskoro osloboditi i jednog i drugog.

Prizor VII
KLEANT, HARPAGON, ELIZA, MARIJANA, FROSINA
KLEANT: (Marijani) Gospođice, pravo da vam kažem, ovo je susret koji, nema sumnje, nisam očekivao; i moj otac me je iznenadio kada mi je maločas kazao svoju nameru.
MARIJANA: I ja mogu isto da kažem. Ovaj susret iznenadio je i mene kao i vas; nisam uopšte očekivala da mi se ovako nešto može desiti.
KLEANT: Istina je, gospođice, da moj otac nije mogao učiniti bolji izbor i da sam neobično radostan što mi se ukazala čast da vas vidim; ali i pored toga ja vas neću uveravati da mi je prijatan plan po kome biste mogli da postanete moja maćeha. Teško mi je, priznajem, da vam čestitam; i ja vam, dopustite, ne želim tu titulu. Ovakve reči učiniće se nekima surove, ali sam uveren da ćete ih vi razumeti kao što treba; vi, gospođice, možete zamisliti kako mora da mi je mrzak taj brak. Vama je poznato, znajući ko sam ja, kako taj brak ruši moje želje. I najzad, reći ću vam, sa dopuštanjem svoga oca, kada bi to zavisilo od mene, ovaj brak se ne bi nikada ostvario.
HARPAGON: Kakva je to bezobrazna čestitka: šta si joj sve napričao!
MARIJANA: A ja, kao odgovor, imam da vam kažem da se u svemu slažem sa vama; kao što bi vama bilo mrsko da ja budem vaša maćeha, i meni bi isto tako bilo mrsko da vi budete moj pastorak. Nemojte ni pomisliti, molim vas, da ja to tražim da vam učinim tu neprijatnost. Bilo bi mi vrlo žao da vas ožalostim; i da me nije naterala jedna sila kojoj ne mogu da se protivim, dajem vam reč da nikad ne bih pristala na brak koji vam zadaje bol.
HARPAGON: Ima pravo: na lud pozdrav treba takav i odgovor. Ja vas molim za oproštaj, lepotice, zbog drskosti svoga sina. On je mladoludo, što ne meri reči koje kaže.
MARIJANA: Budite uvereni da me ni najmanje nije uvredilo to što mi je kazao;

naprotiv, milo mi je što mi je tako otkrio svoja prava osećanja. Ja volim takvo njegovo priznanje; i da je drukčije govorio, manje bih ga cenila.
HARPAGON: Vi ste mnogo dobri što tako pravdate njegove pogreške. Vreme će ga opametiti, i videćete da će promeniti svoja osećanja.
KLEANT: Ne, oče, ja nisam kadar da ih promenim, i usrdno molim gospođicu da u to veruje.
HARPAGON: Ma gle kako je pust: on i dalje sve luđi!
KLEANT: Zar hoćete da izneverim svoje srce?
HARPAGON: Opet? Umete li vi da promenite razgovor?
KLEANT: Pa, dobro! kad baš želite da govorim drukčije: Dopustite, gospođice, da se ovde stavim na mesto svoga oca, i priznam vam kako nisam video na svetu ništa čarobnije od vas; kako smatram da je najveća sreća vama se svideti, a nazvati se vašim mužom znači najveću čast, blaženstvo koje mi se čini lepšim nego sudbina najvećih vladara na zemlji. Da, gospođice, ja bih bio najsrećniji da postanete moja; tome ću posvetiti sve svoje sile. Nema ničega što ja ne bih učinio samo vas da osvojim, i najveće prepreke...
HARPAGON: Lakše, sine, lakše!
KLEANT: To je udvaranje koje činim gospođici umesto vas.
HARPAGON: Imam, hvala bogu, i ja jezik da sam objasnim i nije mi potreban takav zastupnik. Hajde, dajte stolice.
FROSINA: Ne; bolje je da iz ovih stopa idemo na vašar, da se ranije vratimo, pa posle da imate celo vreme za razgovor.
HARPAGON: (Brendavoanu) Neka se onda upregnu konji. (Marijani) Molim vas, lepotice, da me izvinite što sam zaboravio da vam priredim malu užinu pre no što pođete.
KLEANT: Pobrinuo sam se ja, oče,'i poslao da se u vaše ime donese nekoliko tanjira kineskih pomorandži, slatkih limunova i kolača.
HARPAGON: (Polako Valeru) Valere!
VALER: (Harpagonu) Poludeo je.
KLEANT: Mislite, oče, da nije dovoljno? Gospođica je dobra, pa će vas izviniti.
MARIJANA: Pa to nije ni trebalo.
KLEANT: Da li ste, gospođice, ikad videli sjajniji dijamant od ovog što je na ruci moga oca?
MARIJANA: Zaista divno blista.
KLEANT: (Skida ga s očeva prsta i daje Marijani) Treba izbliza da ga vidite.
MARIJANA: Vrlo je lep, zaista, i sjaji na sve strane.
KLEANT: (Stane pred Marijanu, koja hoće da ga vrati) Ne, gospođice, on se nalazi u najlepšim rukama. To vam je poklon od mog oca.
HARPAGON: Od mene?
KLEANT: Je li, oče, vi hoćete da ga gospođica zadrži za vašu ljubav?
HARPAGON: (Polako sinu) Šta kažeš?
KLEANT: (Za sebe) Lepo pitanje! (Marijani) Daje mi znak da vas privolim da ga zadržite.
MARIJANA: Nisam rada...
KLEANT: (Marijani) Šalite se? On nipošto neće da ga primi natrag.
HARPAGON: (Za sebe) Poludeću.

MARIJANA: To bi bilo...
KLEANT: (Neprestano sprečavajući Marijanu da vrati prsten) Ne, kažem vam, uvredićete ga.
MARIJANA: Ali, zaboga...
KLEANT: Nipošto.
HARPAGON: (Za sebe) Grom te...
KLEANT: Eto se ljuti što ga odbijate...
HARPAGON: (Tiho sinu) A nitkove!
KLEANT: (Marijani) Vidite kako je očajan.
HARPAGON: (Tiho, sinu. preteći mu) Krvopijo.
KLEANT: Nije moja krivica, oče. Ja činim što mogu da je nagovorim da ga zadrži, ali je ona uporna.
HARPAGON: (Tiho sinu, ljutito) Lupežu!
KLEANT: Vi ste, gospođice, krivi što me otac grdi.
HARPAGON: (Tiho sinu, sa istim izrazom na licu) Bitango!
KLEANT: Pašće bolestan zbog vas. Smilujte se, gospođice, ne protivite se više.
FROSINA: (Marijani) Bože! Šta se toliko zatežete. Zadržite prsten kad gospodin to želi.
MARIJANA: Da vas ne bih ljutila, zadržaću ga; pa ću vam ga drugom prilikom vratiti.

Prizor VIII
HARPAGON, MARIJANA, FROSINA, ELIZA, BRENDAVOAN
BRENDAVOAN: Gospodine, tu je jedan čovek koji želi da govori s vama.
HARPAGON: Reci mu da sam zauzet i neka dođe drugi put.
BRENDAVOAN: Kaže da vam donosi novac.
HARPAGON: (Marijani) Izvinite. Vratiću se odmah.

Prizor IX
HARPAGON, MARIJANA, KLEANT, ELIZA, LA MERLIŠ, VALER, FROSINA
LA MERLIŠ: (Dolazi trčeći i obori Harpagona) Gospodine...
HARPAGON: Uh! Pogiboh.
KLEANT: Kako je, oče? Jeste li se povredili?
HARPAGON: Nitkova su sigurno platili moji dužnici da mi slomi vrat.
VALER: (Harpagonu) Nije ništa.
LA MERLIŠ: (Harpagonu) Gospodine, molim vas da mi oprostite, mislio sam da treba da dojurim što pre.
HARPAGON: Šta ćeš ovde, zlikovče?
LA MERLIŠ: Da vam kažem da su vam oba konja nepotkovana.
HARPAGON: Neka ih odmah odvedu potkivaču.
KLEANT: Dok se konji ne potkuju, ja ću vas, oče, zastupati u dužnosti domaćina i odvešću gospođicu u baštu, i narediću da se tamo donese užina.
HARPAGON: Valere, pripazi na sve to; i pobrini se, molim te, da spaseš od tog jela sve što možeš, pa da vratimo trgovcu.
VALER: Budite bez brige.
HARPAGON: (Sinu) O bezdušni sine, zar baš hoćeš da me upropastiš?

ČIN IV

Prizor I

KLEANT, MARIJANA, ELIZA, FROSINA
KLEANT: Uđimo ovde, tu će nam biti mnogo bolje. Nema oko nas nikog sumnjivog, možemo slobodno govoriti.
ELIZA: Jeste, gospođice, brat mi je poverio ljubav koju gaji prema vama. Poznate su mi muke i nevolje zbog takvih prepreka; stoga, verujte mi, sa puno usrdnosti mislim na vašu sudbinu.
MARIJANA: Slatka je to uteha imati na svojoj strani jednu takvu osobu kao što ste vi; i ja vas preklinjem, gospođice, da uvek imate prema meni to plemenito prijateljstvo, koje može da mi ublaži moju tešku sudbinu.
FROSINA: Vi ste, bogami, oboje zlosrećni ljudi, što me niste, pre svega ovoga, obavestili kako stoje vaše stvari. Ja bih vam zacelo uštedela te brige i ne bih dopustila da dođe do ovog.
KLEANT: Šta ćeš? Tako je htela moja zla sudbina. Ali, lepa Marijano, šta ste vi odlučili?
MARIJANA: Nažalost! Zar ja mogu donositi kakve odluke? Ovako zavisna, šta mogu drugo nego samo da želim?
KLEANT: Zar ja u vašem srcu nemam druge potpore sem prostih želja? Zar u njemu nema sažaljenja? Ni dobrote koja pomaže? Ni borbene ljubavi?
MARIJANA: Šta da vam kažem? Zamislite sebe na mom mestu, pa recite šta mogu da radim. Razmislite, uredite vi sami: ja se oslanjam na vas i verujem da ste toliko uviđavni da ćete zahtevati od mene samo ono što dopušta čast i pristojnost.
KLEANT: Nije mi lako. Šta mogu da učinim ako pođem za vašim savetom i radim samo ono što dopuštaju glupi obziri neke stroge časti i neke obazrive pristojnosti?
MARIJANA: Pa šta biste vi hteli da činim? Kad bih i htela da pređem preko svih obzira na koje moramo mi žene da pazimo, zadržalo bi me dužno poštovanje prema mojoj majci. Ona me je uvek gajila sa najvećom nežnošću i ne bih se mogla rešiti da je ičim ožalostim. Pristupite joj, upotrebite sve da biste je pridobili: možete činiti i možete joj reći sve što hoćete, ja vas ovlašćujem; a kada bude trebalo još samo moja izjava u vašu korist, onda ću ja sama da joj priznam šta sve osećam prema vama.
KLEANT: Frosina, dobra moja Frosina, hoćeš li da nam pomogneš?
FROSINA: Zar još pitate! Od sveg srca hoću. Znate da sam po prirodi puna ljubavi za ljude; bog mi nije načinio srce od bronze i uživam da učinim sitne usluge kada vidim da se dvoje časno i pošteno vole. Šta da radimo?
KLEANT: Razmisli malo, molim te.
MARIJANA: Osvetli nam put kojim ćemo ići.
ELIZA: Izmisli nešto da popraviš što si učinila.
FROSINA: To je prilično teško. (Marijani) Što se tiče vaše majke, ona je toliko razložna i valjda će se moći pridobiti i nagovoriti je da na sina prenese poklon

koji je namenila ocu. (Kleantu) Ali što smatram da je najgore jeste to što je vaš otac vama otac.
KLEANT: To se razume.
FROSINA: Hoću da kažem da će ga uhvatiti bes ako mu se pokaže da je odbijen; i posle toga neće biti voljan da da pristanak na vaš brak. Da bi ispalo kako valja, trebalo bi da on sam odbije, i postarati se nekako da vas omrzne.
KLEANT: Imaš pravo.
FROSINA: Jeste, imam pravo, znam ja to dobro. To je ono što treba; ali nevolja je u tome kako naći način. Čekajte: kada bismo imali kakvu postariju ženu, ovako umešnu kao što sam ja, i da ume da podražava neku otmenu damu, sa slugama koje bismo na brzu ruku skupili, sa nekim neobičnim imenom markize ili grofice, koju bismo pretstavili kao da je iz Donje Bretanje, umela bih da uverim vašeg oca kako je to jedna bogata osoba, koja ima, sem kuća, sto hiljada talira gotovine; kako se ludo zaljubila u njega i želela bi da postane njegova žena, pa bi mu čak i prepisala bračnim ugovorom celo svoje imanje. Uverena sam da bi se on zaneo za predlog; jer istina, on vas mnogo voli, znam; ali malo više voli novac. I kada bi, zaslepljen tim mamcem, pristao da se vas odrekne, ne mari ništa posle što bi se on razočarao kada bi hteo da vidi bogatstvo naše markize.
KLEANT: Sve to je vrlo dobro smišljeno.
FROSINA: Oslonite se samo vi na mene. Sad se setih jedne svoje prijateljice, koja je kao naručena za ono što nama treba.
KLEANT: Budi uverena, Frosina, u moju zahvalnost ako sprovedeš tu stvar. Ali, moja lepa Marijana, molim vas, najpre da pridobijemo vašu majku: mnogo to znači ako pokvarimo taj brak. A vi sa svoje strane, preklinjem vas, učinite sve što možete; nek vam posluži moć koju imate kod majke zbog njene ljubavi prema vama; upotrebite do kraja ljupku rečitost, svemoćne čari koje je bog dao vašim očima i vašim ustima; i ne zaboravite, molim vae, nežne reči, one slatke molbe, ona dirljiva umiljavanja kojima, uveren sam, ne može ništa da se odrekne.
MARIJANA: Učiniću sve što mogu i neću ništa zaboraviti.

Prizor II
HARPAGON, KLEANT, MARIJANA, ELIZA, FROSINA
HARPAGON: (Za sebe; ne vide ga) Oho! Moj sin ljubi ruku svojoj budućoj maćehi a njegova buduća maćeha se ne buni mnogo. Biće da ima tu nešto.
ELIZA: Evo oca.
HARPAGON: Kola su spremna. Možete poći kad vam se svidi.
KLEANT: Pošto vi ne idete, oče, ja ću ih povesti.
HARPAGON: Ne, ostanite. Mogu one i same; a vi ste mi potrebni.

Prizor III
HARPAGON, KLEANT
HARPAGON: De, nastranu što će ti biti maćeha, kako se tebi sviđa ova osoba?
KLEANT: Kako mi se sviđa?
HARPAGON: Da, njeno ponašanje, njen stas, njena lepota, njena pamet?

KLEANT: I ovako, i onako.
HARPAGON: Ništa više.
KLEANT: Iskreno da vam kažem nisam našao ono što sam očekivao. Ponašanje joj je suviše slobodno; stas joj je dosta nezgrapan, lepota osrednja, pamet sasvim obična. Nemojte mioliti, oče, da vam to govorim da bih vas odvratio; jer maćehu, kao maćehu, volim ovu kao i svaku drugu.
HARPAGON: Ipak, maločas si joj govorio...
KLEANT: Kazao sam joj neke ljubaznosti, u vaše ime, ali zato da vama ugodim.

HARPAGON: Tako, dakle, ti ne osećaš nikakve naklonosti prema njoj?
KLEANT: Ja? Nimalo.
HARPAGON: Žao mi je; jer to mi kvari jednu misao koja mi je pala na pamet. Kada sam je ovde video, ja sam porazmislio o svojim godinama; i pomislio sam kako će me moći ogovarati što se ženim tako mladom osobom. Ova misao me je nagnala da napustim takvu nameru, a kako sam je zaprosio i dao reč, ja bih ti je ustupio ali, ti, eto, osećaš prema njoj odvratnost.
KLEANT: Meni?
HARPAGON: Tebi.
KLEANT: Da se oženim?
HARPAGON: Da se oženiš.
KLEANT: Onda da vam kažem: istina da ona nije po mojoj volji; ali da bih vam ugodio, oče, ja ću pristati da se njom oženim, ako vi to želite.
HARPAGON: Ja? Razložitiji sam ja nego što ti misliš: neću ja da te silom gonim.

KLEANT: Ali ja ću učiniti taj napor vama za ljubav.
HARPAGON: Ne, ne: brak u kome nema ljubavi ne može biti srećan.
KLEANT: To će možda posle doći, oče; kažu da je ljubav plod braka.
HARPAGON: Ne; tu čovek ne treba da stavlja na kocku; može imati neprijatnih posledica, kojima ja ne želim da te izlažem. Da si prema njoj imao makar malo naklonosti, u dobri čas: ja bih uredio da se ti mesto mene njom oženiš; ali pošto to nije slučaj, ostaću pri svojoj prvoj odluci, i ja ću se njom oženiti.
KLEANT: Pa, dobro, oče, kad stvari tako stoje, moram vam otkriti svoja osećanja, moram vam odati našu tajnu. Istina je da ja nju volim od onog dana kada sam je video u šetnji; da sam malopre imao nameru zamoliti vas za dopuštenje da se njom oženim; i da me je zadržala samo izjava vaših osećanja i strah da vas ne uvredim.
HARPAGON: Jeste li je posetili kojiput?
KLEANT: Jesam, oče.
HARPAGON: Više puta?
KLEANT: Dosta za ovo kratko vreme.
HARPAGON: Jesu li vas lepo primale?
KLEANT: Vrlo lepo, ali nisu znale ko sam; zato se Marijana onako iznenadila maločas.
HARPAGON: Jeste li joj izjavili svoju ljubav i nameru da je uzmete za ženu?
KLEANT: Kako ne; čak sam i njenoj majci nešto nagovestio.
HARPAGON: A kako je ona primila vašu ponudu?

KLEANT: Vrlo lepo.
HARPAGON: A da li devojka odgovara na vašu ljubav?
KLEANT: Po svemu, oče, čini mi se da ona gaji izvesna osećanja prema meni.
HARPAGON: (Za sebe) Dobro je što sam saznao ovu tajnu; upravo ono što sam hteo. (Glasno) E. sine, znate šta? Da se rešite da napustite svoju ljubav; da se okanete osobe koju ja hoću za sebe; i da se što pre oženite onom koju su vam izabrali.
KLEANT: Zar, oče, da se tako sa mnom igrate? Pa dobro! Kad su stvari dotle došle, izjavljujem vam da se ja nikada neću odreći ljubavi koju osećam prema Marijani, da ću ići dokraja u tome da je od vas otmem, i da ću ja, ako vi imate pristanak majke, naći druge koji će se boriti za mene.
HARPAGON: Šta, vucibatino! ti se usuđuješ da mi kvariš posao?
KLEANT: Vi to meni kvarite; ja sam došao pre vas.
HARPAGON: Zar nisam ja tvoj otac? Zar nisi dužan da me poštuješ?
KLEANT: Ovo nisu stvari u kojima sinovi treba da slušaju očeve; a ljubav ne poznaje nikog.
HARPAGON: Naučiću ja tebe tojagom da me dobro poznaješ.
KLEANT: Pretnjama nećete ništa postići.
HARPAGON: Okanućeš se Marijane.
KLEANT: Nipošto.
HARPAGON: Ama dajte mi tojagu smesta.

Prizor IV
ŽAK, HARPAGON, KLEANT
ŽAK: De, de, gospodo, šta je to? Što to nameravate?
KLEANT: Ni brige me za to!
ŽAK: (Kleantu) De! Gospodine, polako.
HARPAGON: Meni da govori tako bestidno!
ŽAK: (Harpagonu) Ma, za ime boga, gospodine!
KLEANT: Neću ustupiti nipošto.
ŽAK: (Kleantu) Ama, zar ocu!
HARPAGON: Pusti me da mu pokažem.
ŽAK: (Harpagonu) Zar sina? Mene - to još nekako ide.
HARPAGON: Uzimam te za sudiju, Žače, da vidiš da sam u pravu.
ŽAK: Pristajem. (Kleantu) Uklonite se malo.
HARPAGON: Ja volim jednu devojku i hoću da se njome oženim; a ova vucibatina se drznuo da je i on voli i da polaže pravo na nju i pored moje zabrane.
ŽAK: A! Nema pravo.
HARPAGON: Zar nije to strašno, sin koji hoće da se preganja sa ocem? I zar nije on dužan da iz poštovanja ne dira u moja osećanja?
ŽAK: Imate pravo. Čekajte da mu ja kažem, a vi budite tu. (Ide do Kleanta na drugi kraj pozornice)
KLEANT: Pa, dobro! Jeste, kada te je on izabrao za sudiju, ne odričem. Nije mi važno ko će to biti; i ja pristajem, Žače, da nam ti sudiš u ovom našem sporu.
ŽAK: Ukazujete mi veliku čast.

KLEANT: Ja sam zaljubljen u jednu mladu osobu koja se ne oglušuje o moje želje i ljubazno prihvata moje namere; a mom ocu palo na pamet da pomuti našu ljubav svojom prosidbom.
ŽAK: Sigurno je da nema pravo.
KLEANT: Zar ga nije sramota, u njegovim godinama, da pomišlja na ženidbu? Zar mu dolikuje da se još zaljubljuje? I zar ne bi trebalo da ostavi to mladićima?
ŽAK: Imate pravo, on tera sprdnju. Čekajte da mu kažem koju reč. (Vraća se Harpagonu) Pa vaš sin nije tako nastran kao što kažete, on prima razlog. On kaže da zna da vas mora poštovati, da je samo prasnuo u prvoj jarosti i da će vam se pokoriti u svemu što želite, pod uslovom da sa njim ljubaznije postupate i da ga oženite nekom osobom kojom bi on bio zadovoljan.
HARPAGON: Onda mu reci, Žače, da tako može očekivati od mene sve što želi; i da, izuzev Marijane, ima slobodu da bira koju god hoće.
ŽAK: Pustite vi samo mene. (Odlazi sinu) Pa vaš otac nije tako nerazložan kako ga vi pretstavljate; i on mi je potvrdio da ga je to razljutila vaša naprasitost; da je on samo uvređen vašim postupanjem, a da je vrlo raspoložen da pristane na ono što vi želite, pod uslovom da se lepo ponašate i pokažete uviđavnost, poštovanje i poslušnost koje sin duguje ocu.
KLEANT: O, Žače, možeš ga uveriti: ako mi da Marijanu, da ću mu biti najpokorniji na svetu i da ću raditi sve što hoće.
ŽAK: (Harpagonu) Sve je gotovo. Pristaje kako vi kažete.
HARPAGON: Eto, tako valja.
ŽAK: (Kleantu) Sve je u redu. Zadovoljan je vašim obećanjima.
KLEANT: Hvala bogu!
ŽAK: Gospodo, ostaje samo da se razgovorite: eto sad ste se složili; a zamal' se niste posvađali, jer niste slušali jedan drugog.
KLEANT: Mili moj Žače, biću ti zahvalan celog života.
ŽAK: Nema na čemu, gospodine.
HARPAGON: Ti si me zadovoljio, Žače, i time zaslužio nagradu. Idi, a ja te neću zaboraviti, budi uveren. (Vadi iz džepa maramicu, a Žak pomisli da će mu on nešto dati)
ŽAK: LJubim vam ruke.

Prizor V
KLEANT, HARPAGON
KLEANT: Ja vas molim da mi oprostite, oče, za moj ispad.
HARPAGON: Nije to ništa.
KLEANT: Verujte mi da od sveg srca žalim.
HARPAGON: A ja se od sveg srca radujem što vidim da si razborit.
KLEANT: Sa koliko dobrote vi tako brzo zaboravljate moju pogrešku!
HARPAGON: Roditelji lako zaboravljaju pogreške svoje dece kad se oni vrate na svoje mesto.
KLEANT: Kako! Bez ikakve ljutnje na moje ludosti?
HARPAGON: Na to me obavezuješ svojom čašću i poštovanjem.
KLEANT: Ja vam obećavam, oče, da ću do groba sačuvati u srcu uspomenu na

vašu dobrotu.
HARPAGON: A ja ti obećavam da ćeš od mene dobiti sve što zaželiš.
KLEANT: O, oče, ja vam više ništa ne tražim; dosta ste mi dali kad ste mi dali Marijanu.
HARPAGON: Kako?
KLEANT: Kažem, oče, da ste mi pričinili toliko zadovoljstvo i da sam očaran vašom dobrotom što ste mi ustupili Marijanu.
HARPAGON: A ko to kaže da sam ti ustupio Marijanu?
KLEANT: Vi, oče.
HARPAGON: Ja?
KLEANT: Zacelo.
HARPAGON: Kako? Ti si obećao da se odrekneš.
KLEANT: Ja, da se odreknem?
HARPAGON: Jeste.
KLEANT: Nikad.
HARPAGON: Ti dakle ne misliš da odustaneš?
KLEANT: Naprotiv, odlučan sam više no ikad.
HARPAGON: Šta, vucibatino, ti opet?
KLEANT: Ništa me ne može izmeniti.
HARPAGON: Čekaj samo, lupežu.
KLEANT: Radite što god hoćete.
HARPAGON: Zabranjujem ti da mi ikad iziđeš na oči.
KLEANT: U dobri čas!
HARPAGON: Ja te se odričem.
KLEANT: Odričite se.
HARPAGON: Ja te ne priznajem više za sina.
KLEANT: Neka bude.
HARPAGON: Ja te isključujem iz nasledstva.
KLEANT: Kako vam je volja.
HARPAGON: I ja te proklinjem.
KLEANT: Ne znam šta ću s vašim darovima.

Prizor VI
LA FLEŠ, KLEANT
LA FLEŠ: (Izlazeći iz bappe sa jednom kutijom) Uh! Gospodine, baš vas nađoh kad treba. Brzo za mnom.
KLEANT: Šta ima?
LA FLEŠ: Pođite za mnom kad vam kažem: stvari dobro stoje.
KLEANT: Kako?
LA FLEŠ: Vaša sreća!
KLEANT: Šta?
LA FLEŠ: Vrebao sam ovo ceo dan.
KLEANT: Ama šta to?
LA FLEŠ: Blago vašeg oca, dočepao sam ga.
KLEANT: Kako si to uspeo?
LA FLEŠ: Sve ćete čuti. Bežimo; čujem gde viče.

Prizor VII
HARPAGON: (Viče iz bašte i dolazi gologlav) Drž'te lopova! Drž'te lopova! Razbojnika! Ubicu! Pravdo, pravedni bože! propao sam, ubili su me, zaklali me, pokrali su mi novac! Ko je taj? Šta je s njim? Gde je? Kud se krije? Kako da ga nađem? Kud da jurim? Ili da ne jurim? Da nije tamo? Da nije ovde? Ko je to? Stoj! Vrati mi moj novac, lupežu!... (Ščepa sam sebe za ruku) Ah to sam ja. Glava mi se pomutila i ne znam gde sam, ni ko sam, ni šta radim. Jao! moj jadni novac, moj jadni novac, moj dragi prijatelj! Uzeše mi te! a bez tebe nemam oslonca, ni utehu, ni radost, sve je za mene svršeno, šta ću više na ovom svetu; bez tebe ne mogu da živim! Svršeno je, ne mogu više! Umirem, mrtav sam, zakopan sam. Zar nema nikog da me oživi, da mi vrati moj dragi novac, ili da mi kaže ko ga je uzeo! Uh! Šta kažete? Nije niko. Ko je da je, morao je prvo pažljivo da vreba trenutak; izabrao je baš onda kad sam govorio izrodu, mom sinu. Hajdemo. Hoću da tražim sud, da se ispita cela kuća: služavke, sluge, sin, ćerka, pa i ja. Koliko ih se skupilo! Na koga god bacim pogled sumnjiv mi je i sve mi se čini to je lopov. Ej! O čemu to tamo govorite? O onom koji me je pokrao? Kakva je to larma tamo? Je li moj lopov tu? Smilujte se, ako ko zna o mome lopovu, preklinjem ga da mi ga kaže. Da se nije sakrio tu među vas? Svi me gledaju, pa mi se smeju. Videćete, i oni su sigurno umešani u krađu mog novca. Ovamo brzo, komesari, panduri, žandari, sudije, mučilišta, vešala i dželati. Hoću da se poveša ceo svet; a ako ne nađem svoj novac obesiću se i ja.

ČIN V

Prizor I
HARPAGON, KOMESAR, NJEGOV PISAR
KOMESAR: Pustite vi samo mene: znam ja svoj posao, hvala bogu! Ne tražim ja sad prvi put ko je izvršio krađu. Da mi je onoliko kesa sa hiljadu franaka koliko sam ih poslao na vešala!
HARPAGON: U interesu je vlasti da uzme ovu stvar u svoje ruke; i ako se ne nađe moj novac, tužiću se sudu protiv suda.
KOMESAR: Treba pristupiti svim propisanim postupcima. Kažete da je u onoj kutiji bilo...?
HARPAGON: Deset hiljada talira tačno.
KOMESAR: Deset hiljada talira!
HARPAGON: (Plačući) Deset hiljada talira.
KOMESAR: Krađa je krupna.
HARPAGON: Nema te kazne koja bi bila dovoljna za tako strašan zločin, i ako ostane nekažnjen, neće više biti sigurne ni najveće svetinje.
KOMESAR: U kakvom je novcu bila ta suma?
HARPAGON: Sve u samim čistim zlatnicima.
KOMESAR: Na koga sumnjate za ovu krađu?
HARPAGON: Na ceo svet; i tražim da pozatvarate celu varoš i predgrađa.
KOMESAR: Potrebno je, verujte mi, ne uplašiti nikog, nego se polako truditi da

se pribave kakvi dokazi, da bi se zatim moglo strogo po zakonu tražiti da vam se vrati ukrađeni novac.

Prizor II
ŽAK, HARPAGON, KOMESAR, NJEGOV PISAR
ŽAK: (u dnu pozornice. Obraćajući se na onu stranu odakle dolazi) Odmah se vraćam. Zaklati ga brzo. osmudeti mu noge, metnuti ga u vrelu vodu, pa da se obesi o tavanicu.
HARNAGON: Koga? Onog što me pokrao?
ŽAK: Kažem za prase koje mi je poslao vaš nastojnik, pa hoću da vam ga spremim kako ja umem.
HARPAGON: Nije reč o tom; evo gospodina s kim treba da govorite o nečem drugom.
KOMESAR: (Žaku) Ništa se ne bojte. Ja sam čovek koji vam neće nikakvo zlo, i sve će ići vrlo glatko.
ŽAK: (Harpagonu) Gospodin će biti na večeri?
KOMESAR: Dragi prijatelju, ovde ne treba ništa sakrivati od vašeg gospodara.
ŽAK: Bogami, gospodine, ja ću pokazati sve što umem i ugostiću vas najbolje što mogu.
HARPAGON: Ama nije reč o tome.
ŽAK: Ako vam ne spremim kako ja to želim, krivica je našeg gospodina nastojnika koji mi je potkusio krila svojom štednjom.
HARPAGON: Podmukli stvore! O drugom mi govorimo, ne o večeri. Hoću da mi kažeš šta znaš o novcu koji mi je ukraden.
ŽAK: Ukrali vam novac!
HARPAGON: Da, lupežu! Daću da te obese ako mi ga ne vratiš.
KOMESAR: (Harpagonu) Ma, nemojte tako da postupate sa njim. Ja po njegovom licu vidim da je pošten čovek, i da nema potrebe zatvoriti ga pa da vam kaže sve što želite da znate. (Žaku) Da, prijatelju, ako sve priznate, ništa vam neće biti i vaš će vas gospodar pristojno nagraditi. NJemu su danas ukrali novac i nije mogućno da vi o tome ne znate ništa.
ŽAK: (Za sebe) Baš prilika da se osvetim našem nastojniku: otkako je on u kući, on je ljubimac, slušaju se samo njegovi saveti; a i leže mi na srcu malopređašnoe batine.
HARPAGON: Šta to premišljaš?
KOMESAR: (Harpagonu) Neka ga: sprema se da vam sve prizna; ja sam vam rekao da je on pošten čovek.
ŽAK: Gospodine, kad hoćete da vam kažem, ja mislim da je to uradio gospodin vaš dragi nastojnik.
HARPAGON: Valer?
ŽAK: Da.
HARPAGON: On, koji mi je izgledao tako veran?
ŽAK: On glavom. Ja mislim da vas je on to pokrao.
HARPAGON: Po čemu ti to misliš?
ŽAK: Po čemu?
HARPAGON: Jest.

ŽAK: Ja mislim... što tako mislim.
KOMESAR: Potrebno je izneti dokaze koje imate.
HARPAGON: Jesi li ga video da se šunja oko mesta na kome je bio moj novac?
ŽAK: Jesam, odista. Gde je bio vaš novac?
HARPAGON: U bašti.
ŽAK: Tačno: video sam ga da se šunja u bašti. A u čemu je bio taj novac?
HARPAGON: U jednoj kutiji.
ŽAK: Upravo tako: video sam jednu kutiju kod njega.
HARPAGON: A kakva je bila ta kutija? Videću odmah je li to moja.
ŽAK: Kakva je?
HARPAGON: Jest.
ŽAK: Ona je... ona je kao kutija.
KOMESAR: Razume se! ali opiši nam je malo, da vidimo.
ŽAK: To je velika kutija.
HARPAGON: Ona što su mi ukrali je mala.
ŽAK: E, jest, ona je mala, ako se tako uzme; ali je ja zovem velikom po onom što je u njoj.
KOMESAR: A kakve je boje?
ŽAK: Kakve boje?
KOMESAR: Da.
ŽAK: Ona je boje... tako, izvesne boje... Pomozite mi reći.
HARPAGON: Uh!
ŽAK: Da nije crvena?
HARPAGON: Ne, siva.
ŽAK: E, da, sivocrvena: to htedoh reći.
HARPAGON: Nema sumnje, to je ona sigurno, Zapišite, gospodine, njegov iskaz. Bože! Kome otsad verovati? Ne treba se više kleti ni u šta; i verujem da ću posle ovoga biti u stanju sam sebe da kradem.
ŽAK: Gospodine, evo ga dolazi. Nemojte mu bar reći da sam ga ja prokazao.

Prizor III
VALER, HARPAGON, KOMESAR, NJEGOV PISAR, ŽAK
HARPAGON: Hodi bliže: hodi da priznaš najcrnje delo, najstrašniji napad koji je ikad učinjen
VALER: Šta želite, gospodine?
HARPAGON: Šta, izdajniče, zar se ne stidiš svog zločina?
VALER: O kakvom to zločinu govorite?
HARPAGON: O kakvom zločinu govorim, bestidniče? Kao da ne znaš šta hoću da kažem. Zalud se trudiš da zaturiš trag: delo je otkriveno, o svemu su me maločas izvestili. Zar tako da zloupotrebiš moju dobrotu, da se uvučeš u moju kuću, da me izdaš? da mi ovako nešto prirediš?
VALER: Gospodine, kad ste već sve doznali, neću da uvijam i priznaću vam kako stoji stvar.
ŽAK: (Za sebe) O, o! Da nisam pogodio slučajno?
VALER: Mislio sam da vam o tome govorim i tražio sam za to zgodnu priliku; ali kad je tako, preklinjem vas da se ne ljutite i da saslušate moje razloge.

HARPAGON: A kakve to razloge možeš da mi daš, bestidni lupežu?
VALER: Ah! Gospodine, nisam zaslužio takve pogrde. Istina je da sam vas uvredio; ali, ipak, moja je pogreška takva da se može oprostiti.
HARPAGON: Šta, zaslužuješ oproštaj? Takva zaseda? takvo razbojništvo?
VALER: Imajte milosti, ne ljutite se. Kad me budete saslušali, videćete da zlo nije tako veliko kao što vi kažete.
HARPAGON: Zlo nije tako veliko kao što ja kažem! Šta! Moja krv, moja utroba, zlikovče!
VALER: Vaša krv, gospodine, nije zapala u rđave ruke. Ja sam iz dobre kuće i ne mogu joj učiniti nepravdu; u svemu ovom nema ničeg što ne bih mogao popraviti.
HARPAGON: Ja to i tražim, da mi vratiš što si mi oteo.
VALER: Vaša čast, gospodine, biće potpuno zadovoljena.
HARPAGON: Nije tu u pitanju nikakva čast, već da mi kažeš ko te je nagovorio na to delo?
VALER: Ko, pitate me?
HARPAGON: Sigurno, pitam te.
VALER: Božanstvo koje pravda sve što se u njegovo ime čini: LJubav.
HARPAGON: LJubav?
VALER: Da.
HARPAGON: Lepa ljubav, lepa ljubav, bogami! ljubav prema mojim zlatnicima.
VALER: Ne, gospodine, nije me namamilo vaše bogatstvo; nije me ono zasenilo, i ja vas uveravam da ne želim ništa od sveg vašeg blaga, samo da mi ostavite ovo što imam.
HARPAGON: Ne, to nikad, đavo da te nosi! Neću ti ja to ostaviti. Ma, vidite tu bezočnost, hoće da zadrži ono što mi je ukrao.
VALER: Zar vi to zovete krađom?
HARPAGON: Da l' to zovem krađom! Toliko blago!
VALER: To je blago, zaista, i najdragocenije što imate, sigurno; ali to ne znači da ćete ga izgubiti ako ga meni ostavite. Ja vas molim klečeći za to dražesno blago; učinićete dobro delo ako mi ga date.
HARPAGON: Neću ja to ništa da radim; šta to treba da znači?
VALER: Mi smo se zarekli na vernost i zakleli se da se ne rastavimo.
HARPAGON: Divna zakletva, krasno zaricanje!
VALER: Da, mi smo se zaverili jedno drugom da se nikad ne rastanemo.
HARPAGON: Sprečiću vas ja u tome, budite uvereni.
VALER: Samo nas smrt može razdvojiti.
HARPAGON: Taj je baš poludeo za mojim novcem.
VALER: Ja sam već rekao, gospodine, da me nikakva korist nije navela da učinim što sam učinio. Moje srce nije pošlo za pobudama koje mi vi pripisujete; jedan plemenitiji lovod me je doveo do ove odluke.
HARPAGON: Još će ispasti da on iz hrišćanske ljubavi hoće da prisvoji moje blago; ali postaraću se ja za to; na sudu ću ja naći pravdu, bezdušni lupežu.
VALER: Radite kako hoćete, ja sam spreman da podnesem sve vaše napade. Ali vas molim da bar verujete da, ako ima neke krivice, kriv sam jedino ja, a vaša ćerka nije u svemu tome nimalo kriva.

HARPAGON: Nijenego; ko će još i da pomisli da se moja ćerka mešala u taj zločin. Ali ja hoću da mi vratiš moju imovinu i da mi priznaš na koje si je mesto odneo.
VALER: Ja je nisam odneo, ona je još kod vas.
HARPAGON: (Za sebe) O moja mila kutijo. (Glasno) Nije izneta iz moje kuće?
VALER: Ne, gospodine.
HARPAGON: Ma, reci ti meni: jesi li je dirnuo?
VALER: Ja, da je dirnem? O, vi ste nepravedni prema njoj i prema meni; ja za njom plamtim čistom ljubavi punom poštovanja.
HARPAGON: (Za sebe) Plamti za mojom kutijom?
VALER: Više bih voleo umreti nego da je i u misli uvredim: ona je toliko nevina i poštena.
HARPAGON: (Za sebe) Moja kutija toliko poštena?
VALER: Ja sam samo uživao da je gledam, i nikakva zla misao nije obesvetila ljubav koju su mi nadahnule njene divne oči.
HARPAGON: Divne oči moje kutije? On govori o njoj kao ljubavnik o svojoj dragani.
VALER: Kloda, gospodine, zna za sve ovo, i « ona vam može posvedočiti.
HARPAGON: Šta, moja služavka je saučesnik u ovoj krađi?
VALER: Da, gospodine, ona je bila svedok našeg zaricanja, ona mi je, pošto se uverila u moje poštene namere, pomogla da privolim vašu ćerku da mi da svoju reč i primi moju.
HARPAGON: (Za sebe) Da ovaj ne bulazni što se uplašio od tužbe sudu? (Glasno) Šta ti ovde bulazniš o mojoj ćerci?
VALER: Kažem, gospodine, da sam s velikom mukom uspeo da njena čednost usliši želje moje ljubavi.
HARPAGON: Čija čednost?
VALER: Vaše ćerke; i tek je juče pristala da potpišemo obećanje da ćemo se venčati.
HARPAGON: Moja ćerka obećala da se venča s tobom?
VALER: Da, kao što sam to i ja njoj sa svoje strane obećao.
HARPAGON: O, bože! Još jedna beda!
ŽAK: (Komesaru) Zapišite, gospodine, zapišite.
HARPAGON: Dvostruka nesreća! Vrhunac očajanja! (Komesaru) Gospodine, vršite svoju dužnost; neka se on oltuži kao lopov i kao zavodnik.
VALER: Ti nazivi meni ne nriliče; i kada se bude doznalo ko sam ja...

Prizor IV
ELIZA, MARIJANA, FROSINA, HARPAGON, VALER, ŽAK, KOMESAR, NJEGOV PISAR
HARPAGON: Ah, nevaljalice kćeri! kćeri nedostojna ovakvog oca! Zar tako ti slušaš savete koje sam ti davao? Zaljubljuješ se u jednog bestidnog lopova i obećavaš mu da se udaš za njega bez moga pristanka? Ali ćete se prevariti i jedno i drugo. (Elizi) Četiri dobra zida jamčiće mi za tvoje vladanje. (Valeru) A vešala će me osvetiti zbog tvoje drskosti, lupežu bezobrazni.
VALER: Tamo neće suditi vaša srdžba; bar će me saslušati pre nego što me

osude.
HARPAGON: Pogrešio sam ja kad sam kazao vešala, bićeš ti živ prikovan za točak.
ELIZA: (Klekne pred oca) O, oče! Budite malo čovečniji i nemojte ići do kraja u svojim očinskim pravima. Nemojte se zavesti prvim nastupom svoga gneva i pričekajte malo pre nego što odlučite šta ćete učiniti. Potrudite se da bolje upoznate onog na koga se žalite: on je sasvim drukčiji nego što vi mislite o njemu; i vi se nećete toliko čuditi što sam mu obećala da ću poći za njega kada saznate da me još odavno ne biste imali da nije bilo njega. Da, oče, on je taj koji me je spasao iz opasnosti koja vam je poznata, kad se zamalo nisam utopila, i kome ste obavezni za život ove iste kćeri, kojoj...
HARPAGON: Sve to nije ništa; za mene bi bilo bolje da te je pustio da se utopiš nego li da čini ovo što je učinio.
ELIZA: Oče, preklinjem vas očinskom ljubavlju da me...
HARPAGON: Ne, ne, neću ništa da čujem: neka sud vrši svoju dužnost.
ŽAK: (Za sebe) Platićeš mi ti za one batine!
FROSINA: (Za sebe) Da čudne zbrke.

Prizor V
ANSELM, HARPAGON, ELIZA, MARIJANA, FROSINA, VALER, ŽAK, KOMESAR, NJEGOV PISAR
ANSELM: Šta je to, gospodine Harpagone? Vi ste vrlo uzbuđeni.
HARPAGON: O, gospodine Anselme, pred vama je najnesrećniji čoozek; napravila se pometnja i nered baš kad dolazite da sastavljate ugovor. Nasrću mi na imanje, nasrću na čast; i evo ovaj izdajnik, ovaj zlikovac, koji je pogazio najsvetija prava, koji se ušunjao u moju kuću pod vidom nastojnika da mi pokrade moj novac i da mi zavede kćer.
VALER: Ko misli na vaš novac o kome vi trabunjate?
HARPAGON: Jeste, oni su se zaručili. Ta sramota se tiče vas, gospodine Anselme, i vi treba da ga poterate i da ga tužite sudu da biste se osvetili zbog njegove bezočnosti.
ANSELM: Moja namera nije da se ženim silom, niti da tražim ljubav koja je drugom data; ali sam spreman da se za vaše interese založim kao za svoje.
HARPAGON: Evo ovaj je gospodin jedan pošten komesar koji će, kako mi je rekao, u svemu ispuniti svoju dužnost. (Pokazujući Valera komesaru) Udesite ga valjano, gospodine, i pokažite njegovo zločinstvo.
VALER: Ja ne razumem kakav mi se to zločin može pripisati zbog ljubavi koju gajim prema vašoj ćerci; i kakva je to kazna na koju mislite da mogu biti osuđen zbog naše veridbe kada se dozna ko sam ja...
HARPAGON: Dođavola sa svim tim pričama; svet je danas prepun tih lažnih plemića, tih varalica, koji se koriste svojim mračnim poreklom i drsko se zakite prvim sjajnim imenom koje im padne na um.
VALER: Znajte da sam ja suviše ponosan da bih se kitio nečim što mi ne pripada, i da ceo Napulj može da svedoči o mom poreklu.
ANSELM: Polako! Pazite dobro šta ćete reći. Izlažete se opasnosti više nego što mislite. Vi govorite pred čovekom kome je poznat ceo Napulj i koji može lako

proceniti koliko ima istine u onom što budete ispričali.
VALER: (Stavljajući, pun ponosa, šešir na glavu) Nemam ja ničeg da se bojim, i ako poznajete Napulj, vi znate ko je bio don Toma od Alburčija.
ANSELM: Sigurno da ga znam; i malo je ljudi koji su ga poznavali tako kao ja.
HARPAGON: Šta me se tiče i don Toma i don Martin. (Vidi da gore dve sveće i ugasi jednu)
ANSELM: Molim vas, pustite ga da govori, videćemo šta će da kaže.
VALER: Hoću da kažem da je on moj otac.
ANSELM: On?
VALER: Da.
ANSELM: Koješta; vi se šalite. Nađite neku drugu priču kojom ćete bolje uspeti, i nemojte misliti da ćete se izvući ovom lažju.
VALER: Pazite šta govorite. To nije prevara; ja ne tvrdim ništa što ne bih mogao dokazati.
ANSELM: Šta? Vi smete tvrditi da ste sin don Tome od Alburčija?
VALER: Da, smem; i ja sam spreman da pred celim svetom branim tu istinu.
ANSELM: Čudna je ta smelost. Znajte, da vas zastidim, da ima bar šesnaest godina otkako je čovek o kome govorite nastradao na moru sa decom i ženom kada je hteo da ih spase od svirepih gonjenja u napuljskoj pobuni, zbog koje je otišlo u izgnanstvo više plemićkih porodica,
VALER: Da; ali znajte, da ja vas zastidim, da je njegovog sina od sedam godina sa jednim slugom spasla iz brodoloma jedna španska lađa; i da je taj spaseni sin ovaj koji vam govori; znajte da me je kapetan lađe, dirnut mojom sudbinom, prijatelski prihvatio; da me je odgajio kao rođenog sina i da sam stupio u vojsku čim sam mogao da ponesem oružje; da sam nedavno doznao da moj otac nije mrtav, u šta sam dotle verovao. Prolazeći ovuda kada sam pošao da ga tražim, sudbina je htela da sretnem divnu Elizu; od toga susreta postadoh rob njene lepote; i silina moje ljubavi i surovost njenog oca nagnale su me da se uvučem u njegovu kuću i da pošaljem drugog da traži moje roditelje.
ANSELM: Ali kakvi još dokazi, sem vaših reči, mogu nas uveriti da sve to nije bajka zasnovana na jednoj istini?
VALER: Španski kapetan; jedan prsten od rubina koji je lripadao mome ocu; jedna grivna od agata koju mi je majka stavila oko ruke; stari Pedro, onaj sluga koji se sa mnom spasao od brodoloma.
MARIJANA: Bože milostivi! Na vaše reči mogu ovde ja odgovoriti da vi ne varate; i iz svega što kažete ja jasno vidim da ste vi moj brat.
VALER: Vi, moja sestra?
MARIJANA: Da, srce mi je uzdahnulo čim ste progovorili; i moja majka, koja će biti presrećna, toliko mi je mnogo pričala o nesrećama naše porodice. Ni nas Gospod nije ostavio da stradamo u tom strašnom brodolomu; ali smo život platili gubitkom slobode. Mene i moju majku prihvatili su gusari sa olupina našeg potopljenog broda. Posle deset godina robovanja, srećna sudbina nam povrati slobodu, i vratismo se u Napulj, gde nađosmo sve naše imanje rasprodato, a o našem ocu nismo mogle da eaznamo ništa. Prešle smo u Đenovu, gde je majka došla da prikupi neke jadne ostatke njenog nasleđa koje

su razgrabili; i odatle, bežeći od varvarske nepravde svojih rođaka, dođe u ovo mesto, u kome je životarila tužnim životom.
ANSELM: O bože! Velika su tvoja dela! Samo ti možeš da činiš čudesa! Zagrlite me, deco moja, i pridružite se oboje sreći vašeg oca.
VALER: Vi ste naš otac?
MARIJANA: Vi ste taj za kim je moja majka toliko plakala?
ANSELM: Da, kćeri moja, da, sine moj; ja sam don Toma od Alburčija, koga je Gospod izbavio iz morskih talasa sa svim blagom koje je nosio. Verujući punih šesnaest godina da ste svi mrtvi, on se spremao, posle dugih putovanja, da u braku sa jednom pitomom i čestitom osobom potraži utehu u novoj porodici. Kad sam video da mi nema sigurna života u Napulju, odrekao sam se zanavek da se tamo vratim; i pošto sam našao načina da rasprodam što sam tu imao, ja sam se nastanio ovde, gde sam, pod imenom Anselma, hteo da odagnam žalosne uspomene za ime koje mi je pričinilo tolike nevolje.
HARPAGON: (Anselmu) To je, dakle, vaš sin?
ANSELM: Jeste.
HARPAGON: Ja ću da vas tužim da mi platite deset hiljada talira koje mi je ukrao.
ANSELM: On, vama ukrao?
HARPAGON: Baš on.
VALER: Ko vam to kaže?
HARPAGON: Žak.
VALER: (Žaku) Ti to kažeš?
ŽAK: Vi vidite da ja ne kažem ništa.
HARPAGON: Jeste. Evo gospodina komesara koji je zabeležio njegov iskaz.
VALER: I vi verujete da sam ja sposoban da učinim takvo podlo delo?
HARPAGON: Sposoban ili nesposoban, ja hoću da mi se vrati moj novac.

Prizor VI
KLEANT, VALER, MARIJANA, BLIZA, FROSINA, HARPAGON, ANSELM, ŽAK, LA FLEŠ, KOMESAR, NJEGOV PISAR
KLEANT: Ne mučite se, oče, i ne okrivljujte nikog. Ja sam doznao o toj stvari, i dolazim ovamo da vam kažem da će vam vaš novac biti vraćen ako mi dopustite da se oženim Marijanom.
HARPAGON: Gde je novac?
KLEANT: Ne brinite se ništa. On je na sigurnom mestu, ja vam jamčim, i sve zavisi samo od mene. Vaše je da mi kažete na šta ste se odlučili; možete birati; ili da mi date Marijanu, ili da izgubite vašu kutiju sa novcem.
HARPAGON: Je li što uzeto iz nje?
KLEANT: Ništa. Na vama je da odlučite pristajete li na ovaj brak i da li se pridružujete pristanku njene majke, koja joj ostavlja slobodu da bira između nas dvojice.
MARIJANA: (Kleantu) Ali vi ne znate da nije dovoljan samo taj pristanak i da mi je Svevišnji, zajedno sa ovim bratom, vratio i oca od koga treba da me zaprosite.
ANSELM: Bog, deco moja, nije me ponovo sastavio sa vama zato da budem

protivan vašim željama. Gospodine Harpagone, vi uviđate da će izbor jedne mlade osobe pre pasti na sina nego li na oca. Man'te se praznih razgovora i pristanite kao i ja na oba ova braka.
HARPAGON: Treba, pre no što se odlučim, da vidim svoju kutiju.
KLEANT: Videćete je zdravu i čitavu.
HARPAGON: Ja nemam novaca da dam za miraz uz decu.
ANSELM: Dobro! Imam ja za njih; ne brinite se za to.
HARPAGON: Da li se vi obavezujete da platite troškove za ove dve svadbe?
ANSELM: Da. Primam obavezu. Jeste li zadovoljni?
HARPAGON: Jesam, s tim da im za svadbu naručite odelo.
ANSELM: Pristajem. Hajd'mo da uživamo u radosti koju nam nudi današnji srećni dan.
KOMESAR: Stojte, gospodo, stojte! Polako molim: ko će platiti moje saslušanje?
HARPAGON: Ništa nam nije potrebno vaše saslušanje.
KOMESAR: Da! Ali ja neću da radim besplatno.
HARPAGON: (Pokazujući Žaka) Za vašu platu evo vam dajem ovoga da ga obesite.
ŽAK: Auh! Pa šta čovek da radi? Viju me motkom kad govorim istinu, hoće da me obese kad lažem.
ANSELM: Gospodine Harpagone, treba da mu oprostite za onu laž.
HARPAGON: Znači, vi ćete platiti komesara?
ANSELM: Neka bude. Sad hajdemo brzo da obradujemo i vašu majku.
HARPAGON: A ja da vidim svoju dragu kutiju.

Kraj